

PENGEVIRKE

Tidsskrift for ny bankkultur – Utgis av Cultura Bank og Merkur

nr. 2 · 2009

Finanskrise og tillit

Romslige fellesskap

Omvendt integrasjon

Den sosiale økonomi

Tema:

Sosiale initiativer

Gjør finanskrisen oss mer kreative?

Av Jannike Østervold

Finanskrisen har kanskje ikke bare negative sider. Kanskje kan den bidra til fornyelse og omstrukturering i økonomien, ved at arbeidsledige skaper nye, livskraftige småbedrifter. Kanskje kan krisen inspirere oss alle til å bli flinkere til å tenke på gjenbruk og bedre ressursutnyttelse. Vi i redaksjonen tror at kreativiteten er stor blant bladets lesere, og vi vil derfor utfordre dere til å sende inn deres beste gjenbruks- eller miljøtips, som vi vil presentere i neste nummer. Vi er spente på hva dere kan finne på med den tomme hermetikkboksen, den utslitte genseren, de kalde potetene fra i går, det gamle bildekket, datakablene eller annet som er reddet fra søplekassen. Send noen ord og et bilde til redaksjonen innen 15. august. Beste tips blir belønnet med 1.000 kroner.

I dette nummeret av Pengevirke har vi fokusert på det sosiale aspektet av våre bankers og våre kunders virksomheter. Vi presenterer blant annet prosjekter som arbeider med undervisning og tilrettelegging av arbeid for mennesker som har behov for ekstra omsorg og støtte.

Blant kundene til Merkur og Cultura Bank finner vi mange bedrifter som arbeider med utgangspunkt i et sosialt eller miljømessig formål, og som ikke er drevet av ønske om høy profitt, men reinvesterer profitten i virksomhetene. Ofte står det noen få idealistiske mennesker bak – de sosiale innovatørene, som gir oss håp om nye løsninger på gamle utfordringer. Som Arne Øgaard sier i sin kommentar: Enkeltmenneskers initiativ er fellesskapets viktigste ressurs!

I Merkur sker utlån på baggrund af såvel økonomiske som etiske, sociale og miljømæssige vurderinger. Ved at finansiere projekter ud fra disse kriterier ønsker Merkur at påvirke samfundsudviklingen i en bæredygtig retning. Mange af Merkurs låneprojekter har inspireret andre og givet impulser til videre udvikling. Merkur ønsker således med sit virke at række udover den umiddelbare finansiering og virkeliggørelse af konkrete initiativer. Omkring 14.000 privatkunder, virksomheder, foreninger og institutioner har på dette grundlag valgt at benytte Merkur som deres pengeinstitut. I kraft af udlånspolitikken får Merkurs indlånere yderligere mulighed for at øremærke opsparingen til særlige formål, f.eks til økologisk eller biodynamisk jordbrug, økologisk byggeri, vedvarende energi, bæredygtig produktion og handel, økosamfund og bofællesskaber, frie skoler og børnehaver, institutioner for social omsorg, kunst og kulturel virksomhed. Merkur har i øjeblikket en balance på ca. 1,2 mia. kr. Af det samlede udlån udgør de almennyttige, samfundsgavnligt projekter hovedparten. De øvrige udlån er til private – fortrinsvis til boligformål. Merkur har afdelinger i Aalborg, Århus, Odense og København.

Merkur, Vesterbrogade 40, DK-1620 København V,
Tlf. +45 70 27 27 06,
merkurbank@merkurbank.dk, www.merkurbank.dk

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier, og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte. Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Spesielt kan også nevnes samarbeidet med det europeiske garantifondet (EIF), om en garantiordning for etablerere og småbedrifter. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge. Cultura har en balance på ca. 360 mio. Nok. Der er 16 medarbeidere på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass,
N-0130 Oslo, Tlf. +47 22 99 51 99,
cultura@cultura.no, www.cultura.no

Innhold

Smånytt 4

Tema: Sosiale initiativer 6

Når belastninger blir verdifulle 6

Selger saftige brød fra romslig fellesskap 9

Helespedagogisk Steinerskole i Oslo 12

Den nye forretningslogikken 14

Private oppholdssteder løser vanskelig oppgave 16

Klimaforandringer i India 18

Finanskrisen er en tillitskrise 20

Økonomer med fokus på miljøansvar og humanistiske verdier:
Ernst Friedrich Schumacher 22

Nytt fra Cultura 24

Redd Barna satser på vår viktigste ressurs 27

Fremtidens finansvesen 28

Aktuelle bøker 29

Kommentar: Staten kan ikke vedta kvalitet! 34

Smånytt

Barn spiller for barn

Musikkskolen i Gaza ligger i ruiner og instrumentene er ødelagt. Barneorkesteret ved Barratt Due i Oslo har startet en aksjon for å skaffe penger til å gjenreise musikkskolen i Gaza.

Ved Barnas musikkole i Gaza har 31 barn i alderen syv til elleve år siden i fjor sommer fått undervisning i piano, gitar og lutt. Skolen har holdt til i Røde halv-månes bygning som ble bombet 27. desember 2008. Da Barneorkesteret ved Barratt Due hørte at musikkskolen i Gaza var bombet, bestemte de seg for å starte en aksjon for å skaffe penger til å gjenreise skolen og kjøpe nye instrumenter. De inviterte til en stor konsert i Gamle Logen i Oslo, der blant andre Arve Tellefsen, Soon-Mi Chung, Stephan Barratt Due og Tine Ting Helseth medvirket. Lege Erik Fosse formidlet inntrykk fra sitt arbeid i Gaza og konferansier var forfatteren Erik Fosnes Hansen. I pausen ble et trykk av Håkon Gullvåg loddet ut.

Det kom inn nærmere kr 100.000 på konserten, som uavkortet går til musikkskolen. Barneorkesteret

oppfordrer alle musikkskoler til å arrangere støttekonserter, så barna i Gaza kan få tilbake instrumenter og lokaler.

Interesserte kan få mer informasjon fra leder for Barratt Dues Barneorkester, Sigyn Fossnes, sigyn.f@online.no

Master i sosialt entreprenørskap

Roskilde Universitetscenter starter nå sitt tredje kull på den toårige masterutdannelsen i sosialt entreprenørskap. Utdannelsen sikter mot å gi kompetanse og kvalifikasjoner til aktører i frivillige foreninger, NGO'er og private og offentlige organisasjoner med et sosialt engasjement. Utdannelsen foregår som et deltidsstudium over 2 år og skal bidra til et kompetanseløft innen sosial innovasjon.

www.ruc.dk/paes/cse

Professor Lars Hulgård, RUC, underviser på master-utdannelsen i sosialt entreprenørskap.

Fra Blondie til Steiner

Rudolf Steiners arbeider har inspirert til en rekke nyskapende initiativer. Ikke bare Steinerskoler, men også Camphill landsbyer, biologisk-dynamisk jordbruk, etiske banker og fornyelse av medisin, arkitektur og en rekke kunstformer. Men hvem var denne mannen? Den tidligere Blondie-bassisten Gary (Valentine) Lachmann har laget en velskrevet biografi. Lachmann er ikke antroposof, men er begeistret for Rudolf Steiners filosofiske arbeider og for hans personlige egenskaper. Det finnes utvilsomt detaljer i denne boken det kan være uenighet om, men de store trekkene gir et levende bilde av Rudolf Steiner. Biografien er nå utgitt på norsk på Flux forlag.

De Splittergale i Sigøjnerland

Foreningen De Splittergale har gitt ut filmen "Splittergal i Sigøjnerland". I filmen følges De Splittergale på turné i Romania og Ungarn. Reisen foregår med en gammel buss, og det synges og danses, mens gruppen opptrer på en sigøynerfestival, i en sigøynerghetto, i et fengsel og på et barne- og pleiehjem.

De Splittergale omfatter fortrinnsvis psykisk sårbare mennesker, og de er pionerer innen opplysningsarbeidet om psykisk sykdom. Gjennom 19 år har de brukt galskapen med et positivt fortegn og videreutviklet gamle folkesanger og gjøglertradisjoner. Med en hjertelig, fjollete, alvorlig og festlig gjøglerstil bryter medlemmene ned fordommer og tabuer om psykisk sykdom. Gruppen har et omfattende program med mange workshops og forestillinger. De har nettopp

vært på turné i Berlin, hvor de besøkte andre undergrunnsgrupper innenfor sirkus, gjøgleri og teater.

www.desplittergale.dk

Foto: Mikkel Møller

Økoturisme i Lofoten

Lofoten er en turistmagnet som lokker en strøm av ferierende fra inn- og utland. Vil man imidlertid litt utenfor allfarvei, dit turiststrømmen sjelden kommer, er økoturisme et godt alternativ.

Som daglig leder i Lofoten Kajakk har Jann Engstad mange års erfaring i å ta med folk på tur i Lofoten i havkajakk, til fots, på sykkel, truger eller ski. Han har også kajakkurs for nybegynnere og viderekomende, og spesialkurs i blant annet eskimorulle og strømpadling.

Bedriften er en av ti som er godkjent og fyller kravene til kvalitetsmerket Norsk Økoturisme. Her spiller man på lag med naturen uten å etterlate spor, og tilbyr reiseopplevelser som gir kunnskap om natur, miljø og lokal kultur.

I 2007 mottok han Glassbjørnen, som er en utmerkelse fra organisasjonen GRIP, for den høye miljøprofilen i bedriften.

www.lofoten-kajakk.no

Foto:
Jann Engstad

Den politiske investor

Tidsskriftet Miljøsk, som utgis av miljøorganisasjonen Noah, setter fokus på den politiske investoren. I et temanummer vises det til de mange forskjellige oppfatningene som finnes rundt begrepet etisk investering. Det avspeiler at det er behov for større klarhet og transparens på dette området, slik at ikke alle kan kalle seg for etiske investorer kun med små tiltak. Er det for eksempel tilstrekkelig å velge bort tobakk, våpen og porno i investeringene sine? Eller skal det positive tilvalgsriterier til som økologi, fair trade og bærekraftig skogforvaltning (FSC) for å kunne kalle seg for en etisk investor?

Det er innlegg av Lars Pehrson, direktør i Merkur, Frank Aaen, MF for Enhedslisten, Erik Alhøj, direktør for GES Investment Services DK, Steen Vallentin, lektor i etisk investering, Copenhagen Business School og Bjarne Graven Larsen, fondsdirektør i ATP.

Miljøsk, „Den politiske investor“, nummer 51, 2009

Bestilles på: www.noah.dk,
e-mail: noah@noah.dk, tlf.
+ 0045 35361212

Omvendt integrasjon av utviklingshemmede

Når belastninger blir verdifulle

I bofellesskapet Hertha ved Århus bor 20 utviklingshemmede sammen med 100 normalt fungerende mennesker. De kaller det for omvendt integrasjon.

Tekst og foto: Henrik Platz

Utviklingshemmede har i dag med Lov om Social Service langt bedre muligheter til å leve et anstendig liv enn i tidligere tiders institusjoner. De bor i bofellesskap, har eget bad og toalett, stereoanlegg, mobiltelefon og Playstation. De har innflytelse på hverdagens små og store avgjørelser. Men fysisk og juridisk integrasjon er ikke nok:

„Vi har tatt skrittet fra institusjonalisering til integrasjon i samfunnet. Vi snakker om inkludering fremfor parallelle samfunn. Men slik integrering fungerer optimalt, er det ikke kun de utviklingshemmede, foreldrene og pedagogene som må ønske den. Den må også være ønsket av lokalsamfunnet. Ellers blir bofellesskapene redusert til institusjoner i tause villasamfunn“, forteller Per Clauson-Kaas, som er en av initiativtakerne til Bofellesskapet Hertha i Herskind ved Århus.

En stor suksess

Karen Lindemann er ikke i tvil om at Hertha er til gevinst for de utviklingshemmede. Hun er områdeleder i Skanderborg Kommune og har fulgt Hertha bofellesskap i 14–15 år. De utviklingshemmede har det godt og føler at de er til nytte for lokalmiljøet når de er med i det biodynamiske landbruket, meieriet, bakeriet og de mange andre aktivitetene som foregår:

„I september måned drar de en bunt gulrøtter opp av jorden, viser dem stolt frem til meg med et lys i øynene og sier: „Disse sådde vi i vår. Kan du huske det?“ Jordtil-bord-tanken har en positiv innflytelse på trivselen blant beboerne i Hertha. De ser livets og årets gang og opplever at de fungerer i en helhet. En opplevelse som det ikke er mulig å skape gjennom for eksempel montasje og produksjon,“ forteller Karen Lindemann.

God latter, felles måltider og bedre økonomi

I Herskind har lokalbefolkningen opplevd hvordan de utviklingshemmedes umiddelbarhet, varme, intensitet og

Per Clauson-Kaas har i en lang årrekke arbeidet med utviklingshemmede på Marjatta på Sjælland, før han sammen med en gruppe på 30–40 mennesker var med på å starte bofellesskapet Hertha i Herskind ved Århus.

glede smitter over på alminnelig fungerende mennesker:

„Jeg har hatt de morsomste øyeblikkene i mitt liv når jeg har spilt teater sammen med de utviklingshemmede fra Hertha. De er så positive og kjærlige. At man har et handicap betyr ikke at man ikke kan være sammen med andre mennesker“, forteller Mogens Grejsen, som er formann i den lokale grunneierforeningen.

De utviklingshemmede deltar i felles måltider i forsamlingshuset i Herskind. Her er de med på matlagingen på like fot med de andre beboerne i felleskjøkkenet og er ansvarlige for måltider en gang i måneden. Det deltar 15–25 personer, blant annet fem utviklingshemmede fra Hertha. Når de skal spise, vil de utviklingshemmede heller sitte sammen med vertskapet. Det er mye morsommere enn å sitte sammen med pedagogene fra Hertha. Å være utviklingshemmet er noe som er helt normalt.

Bofellesskapet Hertha har også bidratt til at den lokale bruktbutikken har kunnet fortsette i Herskind, fordi det er blitt større økonomisk aktivitet. Det har også kommet flere passasjerer på bussforbindelsen mellom Århus og Silkeborg.

Menneskemøter og Steiner-pedagogikk

Å arbeide og bo sammen med utviklingshemmede kan være vel så stor utfordring som å gå på universitetet. For

Det er lang venteliste til bofellesskapet Hertha. Både utviklingshemmede og normalt fungerende ønsker å bo på stedet og inngå i den menneskelige og sosiale rikdommen som kan oppstå når ulike mennesker møter hverandre med et åpent sinn, hjerte og vilje.

å oppdage behovet for riktig hjelp, må du kunne innstille deg på det andre mennesket du står overfor. Det krever noe ut over det sedvanlige. Du blir utfordret og må anstrenge deg for å kunne forstå den utviklingshemmede. Du må treffe beslutninger på en annens vegne, uten at det andre mennesket skal føle at det skjer ved tvang. Du kommer derfor selv i en utviklingsprosess, fordi du hele tiden må forholde deg til dine egne forestillinger, din empati og det andre mennesket.

„Ethvert menneskemøte er en utviklingsmulighet. Vi har kommet hit til jorden for å utvikle oss. Når et normalt fungerende menneske møter en utviklingshemmet person, vil det normalt fungerende mennesket, bevisst eller ubevisst – innstille seg på å kompensere og komplettere for den utviklingshemmedes ubalanse. Mennesket stiller seg så å si til rådighet når den utviklingshemmede kaller på hjelp, fysisk eller sjelelig. Ved å hjelpe kan den utviklingshemmede komme i balanse og det sunne i jeg'et kan komme frem“, forteller Per Clauson-Kaas fra Levefellesskapet Hertha.

Sosial forståelse gjennom økonomi

Den økende individualiseringen i samfunnet har gjort alminnelig fungerende mennesker mer ensomme og isolerte enn tidligere. Det å være sammen med utviklingshemmede kan gjøre det tydelig for oss at vi trenger hverandre. Vi kan – utviklingshemmet eller ikke – få stor glede av å være sammen med hverandre på så mange måter, økonomisk, sosialt og kulturelt, hvis vi stiller hver våre ressurser til rådighet:

„Det følger store økonomiske ressurser med de utviklingshemmede, og slike ressurser vil flyte tilbake til samfunnet. Det ekte menneskemøtet og den ekte integrasjonen kan først bli virkelighet når det har feste i ▶

Om bofellesskapet Hertha

I bofellesskapet Hertha i Herskind velger alminnelige mennesker å bo i et tett og givende naboskap med voksne utviklingshemmede. Det kalles for 'omvendt integrasjon'. Det bor i dag ca. 120 mennesker i bofellesskapet, herav 20 utviklingshemmede. I Herskind vil det vel 250 innbyggere, og det er 1.000 innbyggere i hele sognet.

Bofellesskapet har eksistert i 12 år. Det har gjennom alle disse årene dannet rammen for det pedagogiske arbeidet i verkstedene for de utviklingshemmede. Her er biodynamisk landbruk med melkekuer, meieri, bakeri, gartneri, veveri, kjøkken, kafé, drama, teater og konserter. Det er også en barnehage, en gullsmed, et forskningslaboratorium, en alternativ behandler og et arkitektkontor. I alt er det skapt 30 arbeidsplasser på stedet, og mange mennesker kommer dit hver dag for å arbeide, besøke stedet eller å delta på arrangementer.

Bofellesskapet Hertha er inspirert av Rudolf Steiners pedagogiske og sosiale impulser. Sosial beredskap, bærekraftighet og det enkelte menneskes frihet vektlegges høyt. Inspirasjonen fra Hertha er i ferd med å spre seg til flere kommuner. Bl.a. er andels-samfunnet i Hjortshøj i Århus Kommune i gang med å etablere et fellesskap for utviklingshemmede basert på liknende prinsipper.

Les mer:

- www.hertha.dk
- 50 års helsepedagogik og socialterapi i Danmark. Helle Hansen m.fl. (red.), Nerthus Forlag 2003.
- Albert Eman: Rudolf Steiner Pædagogik for hæmmede – hverdags billeder fra Marjatta, Antroposofisk Forlag 1982.

Hertha er kunde i Merkur

Arbeidet i landbruket, meieriet og gartneriet er en integrert del i det å bo i bofellesskapet Hertha. Her blir fjøset til kalvene gjort i stand for våren.

det økonomiske og det kulturelle. Ellers forblir det bare sosial ønsketenkning. Det har vi sett så altfor mye av med de utviklingshemmede“, sier Per Clauson-Kaas.

Skolemat skaper arbeidsplasser

Herskind skole har nettopp bedt Hertha om å etablere et tilrettelagt verksted for de utviklingshemmede på skolen. Der skal de lage mat til elevene og lærerne. Skolen mener at fellesmåltidene i samlingshuset går mye bedre etter at de utviklingshemmede har kommet med. Hertha har mye mer kunnskap om matkvalitet og ernæring enn det de har på skolen. Samtidig kan barna på skolen se at det å være menneske også kan bety at man kan være litt annerledes.

Det nye tiltaket er en stor utfordring for Hertha. På den andre siden er det også et bevis på at den omvendte integrasjonen har lyktes. Det er gjensidighet i avtalene. Hertha har noe som Herskinds beboere har bruk for, og omvendt.

Forskning i kvalitet

I Herthas bakeri har de utviklet et glutenfritt brød, og det etterspørres av allergikere fra hele landet. Forskningssjefen ved meierigiganten Arla Foods har vist interesse for den unike melken som kommer fra landets minste meieri. Snart skal lederen av gartneriet til Spania

og undervise noen av verdens beste vinprodusenter i å fremstille biodynamiske produkter.

„Hertha er ikke begrenset av det økonomiske, slik som det er i forretningslivet. Vi har tid og ressurser til å eksperimentere med kvalitet. Arbeidet med utviklingshemmede er en liten oase i samfunnet, hvor det kan skapes noe uventet og fruktbart“, forteller Per Clauson-Kaas.

Avhengig av pionerånd

Hertha er på mange måter et mønstereksempel på en vellykket integrasjon av utviklingshemmede. Eksperimentet har inspirert politikere, pedagoger, foreldre, embetsmenn, matvareprodusenter og mange flere. Men det er ingen tvil om at bofellesskapet Hertha er dypt avhengig av medarbeidernes pionerånd og nærmest overdrevne grundighet. Intet er overlatt til tilfeldighetene.

Den største utfordringen ligger internt. Alt er ikke rosenrødt. Både medarbeidere og beboere legger mange arbeidstimer ned i Hertha. Det holdes møter, utveksles erfaringer, utvikles ideer. De bor tett på hverandre, på godt og vondt, og er mennesker som alle andre. De må bruke mange ressurser på intern pleie, struktur, organisasjon, konflikthåndtering, omsorg. Noen ganger må medarbeiderne derfor spørre seg selv: „Når skal vi egentlig ha tid til de utviklingshemmede?“

Selger saftige brød fra romslig fellesskap

'Det økologiske hus' består av et bakeri, safteri og en landhandel, som trekker til seg folk fra hele Midt-Norge - særlig om høsten. Huset er en del av Rotvoll gård, og en av seks landsbyer i Camphill i Norge.

Tekst og foto: Bjørn Lønnum Andreassen

Bo og arbeidskollektivet Kristoffertunet og Det økologiske hus er naboer til Steinerskole og barnehage. Alt ligger idyllisk på og rundt Rotvoll gård, få meter fra strandkanten. Ikke bare samarbeider de tett på Rotvoll, men de er også en del av et større nettverk. For Det økologiske hus er en av cirka 100 Camphill-landsbyer og skoler fordelt på alle verdens kontinenter. I Norge er tilbudet landsdekkende og eies av Landsbystiftelsen.

God arbeidsplass

Siv Brubakk arbeider i bakeriet ved Det økologiske hus, og hun er fornøyd med nesten alt.

„Man får følelsen av å bli tatt vare på, at man blir virkelig verdsatt – og dette er på en måte en del av familien min. Jeg kan ikke tenke meg en annen jobb. Det artigste er å bake boller, og lunsjen er veldig hyggelig – fordi man føler man tilhører et fellesskap“.

Men det er en ting Brubakk vill likt å se annerledes.

„Jeg skulle gjerne fått synge mer enn vi gjør, fordi jeg

„Alt er bra her, først og fremst er jeg er så glad for å komme på jobb - selv om veien hit til jobben er lang.“

liker sang så godt. Uansett synes jeg at jeg er heldig, og jeg skulle gjerne hjulpet andre jeg kjenner til å få en sånn plass. Når andre sier de mistrives i jobben sin, tenker jeg at jeg jammen er heldig.“

Lang vei

Bakeriet leverer økologiske og biodynamiske bakervarer til barnehager, selskapsmat-firma og andre. Mye av baksen bakes i samarbeid mellom betjeningen og deltagerne, de er 10 i alt. Flere enn Brubakk er udelte positiv - for eksempel Makije Ifmaily, som er vikar i bakeriet og godt kjent med arbeid i safteriet.

„Alt er bra her, først og fremst er jeg er så glad for å komme på jobb - selv om veien hit til jobben er lang. Jeg elsker å jobbe med de andre medarbeiderne med å bake brød, kaker og kjeks. Dagen går så fort!“

Ifamily utdyper fornøyd at de bestemmer mye selv, det er stor fleksibilitet og medarbeiderne slipper stress.

- En dag baker vi kanskje 30 kjeks, en annen dag kanskje 50“, sier hun.

Populær saft

Navnet på safteriet er Corona (latin) som betyr å stråle eller omkranse, og betegner ytterste del av solens atmosfære. Blåbærsaften herfra er ettertraktet vare hos Culturakunder, som hos bakeriet Godt brød og Ramp pub og ▶

Varm, fersk, økologisk blåbærsaft på løpende bånd stables for utkjøring. Stadig flere etterspør saft fra Corona safteri i Trondheim, forklarer Sarmad AL-Saffar og Trude Helene Ekset.

spiseri – og ellers rundt om i Trondheim. I tillegg selges saften i andre landsbyer.

Ellers lages flere typer saft og syltetøy, og om høsten blir Corona nesten nedrent av så vel media som av private hageeiere.

„Ja, vi presser flere tonn frukt til saft for private som kommer om høsten, og dette er svært populært for aviser og TV. I fjor presset vi åtte tonn,“ sier Sarmad AL-Saffar. Han er daglig leder for safteriet og den øvrige virksomheten, som også har internasjonale forgreninger.

Meningsfylt

Sarmad forklarer at brukerne ikke bare er der som tidsfordriv.

Etterspurt økologisk saft får tennene til å løpe i vann blant landsbybeboere og deres besøkende rundt om i nesten hele Norge.

Camphill – en bevegelse

- Startet i 1940 i Camphill på en liten landeieendom i Skottland
- Camphill landsbystiftelsen i Norge etablert i 1966
- Vidaråsen landsby på Østlandet var den første
- Solborg på Østlandet, Hogganvik på Vestlandet, Jøssåsen-, Vallersund-, Kristoffertunet og Det økologiske hus i Midt-Norge

„Vi leder dem, men det er virkelig meningsfylt arbeid til alle som er her. De ser selv at oppgavene som gjøres dekker et etterspurt behov, så dette føles veldig flott for alle.“

Oppgavene er varierte, med stabling, vasking og pakking av flasker – samt å stå i produksjonen.

„Jeg sjekker maskinene av og til, ellers vet de hvordan jobben skal gjøres. Flere andre oppgaver gjøres selvstendig, og brukerne kan alt med tørking av frukt selv.“

Dette er antroposofi i praksis med balanse mellom åndsliv, kulturliv og økonomi. Ikke bare et sted å jobbe for penger, men heller skikkelig å få oppleve menneskelighet. Vi opplever et fellesskap i arbeid og bosituasjon. Det trenger ikke være forskjell på mennesker med funksjonshemminger og andre,“ sier Sarmad og poengterer at dette er likt i andre landsbyer i Camphill.

Plass til flere

„Alle stedene tar i mot nye medarbeidere og beboere. Noen medarbeidere velger å bo utenfor kollektivene. Nye folk må ha interesse for det vi holder på med. Man

Allsidige landsbyer for alle

Camphill-landsbyene er et landsdekkende tilbud med helhetlige bo- og arbeidsfellesskap for unge og voksne med særlige omsorgsbehov. Landsbyene er grunnlagt på ideen om et levende og aktivt samfunn der omsorgstrengende og medarbeidere bor sammen i store og små husfellesskap – eventuelt med sine familier.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens arbeidsoppgaver. Det kan være håndverk i ulike verksteder, jordbruk, matlaging og hushold. Nærhet til natur og mennesker blir vektlagt – der pleie av husdyr og dyrking av jord gir livsnære erfaringer med positiv og styrkende virkning.

Birgit Hammer har mange års erfaring i Camphill og er administrativ koordinator, bosatt på Jøssåsen i Malvik.

„Jeg ser på livet i Camphill landsbyene som å være del av et orkester. Alle instrumenter trengs og alle er like

viktige for å kunne spille et musikkstykke. Familien min og jeg bodde en gang i et hus med fem beboere og en medarbeider. Noen var flinke til å lage mat, andre var flinke til å vaske og noen var flink til å rydde - men det viktigste var at en av oss i huset var en humørspreder. Han var verken flink til å rydde eller lage mat, men god til å synge, og han lo - slik at andre bare måtte le med.“

Jeg tror fortsatt at den viktigste oppgaven er å kunne være del av et fellesskap, hvor alle har sin oppgave og er avhengig av hverandre – det er det samme om du

blir ikke rik på penger av å jobbe her, men en blir veldig rik menneskelig og kulturelt sett. Nye medarbeidere kommer hit fordi de vil gjøre noe sammen med mennesker,“ forklarer Sarmad – som utdyper at beboere har alle behov dekket gjennom felles økonomi. Noen har jobber utenfor landsbyene også.

Handlende

„Ved Rotvoll landhandel kan du lære mye om økologisk og biodynamisk mat og produkter,“ bedyrer butikkleder Mersije Ismajli. Hvis ekspertene får rett, kan økologisk mat bli en ny megatrend.

„Det å få gjøre medarbeidere med tilrettelagt arbeid glade er veldig tilfredsstillende, og vi får gode tilbakemeldinger. Maten vi selger er veldig bra og sunnere – bedre for oss alle. Rotvoll og butikken er et hjemmekoselig og fritt arbeidssted, men også med ansvar for medarbeiderne. Vi hjelper dem med å få gjort noe de liker og finner nyttig.“

Les mer

www.kristoffertunet.no/no/okologisk/okologisk.html

Gode tilbakemeldinger fra kunder og medarbeidere gjør dagen trivelig i landhandelen på Rotvoll i Trondheim, forklarer (F.V.) Mersije Ismajli og Cesilie Moxnes.

er medarbeider eller såkalt ‘beboer’. Det handler om å kunne ha et arbeid å gå til, et sosialt nettverk rundt deg og mange kulturelle tilbud som man er med på å lage“, forklarer Hammer.

For i Camphill-landsbyene pleies et variert kulturliv med teateroppsetninger, sang og musikk, høytidsfeiringer og utflukter. Medarbeiderne tilbys også egen utdanning samt foredrag og fagseminarer.

Økonomi

Camphill landsbystiftelsen i Norge er en ideell stiftelse – non-profit organisasjon, og mottar statsstøtte til drift fra Sosial- og helsedirektoratet. Arbeid er en vesentlig side av landsbylivet, der beboere og medarbeidere står side ved side om mange oppgaver. Hver enkelt får sine individuelle behov dekket økonomisk.

Bidraget fra Staten gir rom for vedlikehold og noe oppgradering av bygningsmassen, men all nyetablering må realiseres gjennom gaver.

En slik felles økonomi, der landsbyenes mennesker bestreber seg på en broderlighet overfor hverandre, har vist seg å være fruktbar. Sammen med gaver og bidrag fra mange hold har det vært mulig å bygge kulturbygg og aldershjem, verksteder og andre hus - som det ellers ikke ville vært kapital til å realisere.

Gjennom nittiårene har landsbyene engasjert seg i utviklingen av Camphill-landsbyer i tidligere østblokkland.

Les mer: www.camphill.no

Landsbystiftelsen og en rekke tilknyttede virksomheter er kunder i Cultura Bank.

Helespedagogisk Steinerskole i Oslo

Alle mennesker har en sunn indre kjerne, men ikke alle glir like lett inn i det moderne samfunnet.

Av Arne Øgaard

Å være utviklingshemmet betyr ikke at man ikke kan utvikle seg. Det tar bare litt lengre tid og man når ikke like langt på alle områder, men man er like fullt et enstående individ. Et individ som har en rekke verdifulle egenskaper.

Tidligere ble de utviklingshemmede isolert på store institusjoner. I dag er målsettingen å integrere utviklingshemmede barn i den offentlige skolen. For noen

tende miljø rundt barna slik at deres individualitet kan komme bedre til uttrykk.

En av foreldrene, Evelyn Anderson, forteller på hjemmesiden: Vi følte at her var vi kommet hjem, her var det trygt og varmt, her var engasjerte lærere, her var det ikke klokken som bestemte, her var det musikk, dans og farger, glade mennesker og struktur og rytme hele året rundt! Her tok man seg tid til hverandre.

Skolen følger Steinerskolens læreplan, men tilrettelegger bestemte emner som passer for den enkelte elev eller elevgruppe. Ellers er skuespill og sang sentrale aktiviteter. Skolens kor Koriander har opptrådt i en rekke ulike sammenhenger. Blant annet har de sunget for biskopen i Oslo.

Et satsningsområde er skolekjøkken hvor elevene fra og med 7. klasse og oppover i en uke lager mat til hele skolen. Men i tilknytning til det praktisk arbeidet har elevene også gode muligheter for å øve både telling og lesing.

Å styrke barnas sosiale evner er en annen målsetting slik at de kan omgås hverandre på en verdig og ansvarlig måte. Dette øver de blant annet på sine turer, men turene er selvsagt også en god mulighet til å bli kjent med verden utenfor skolen.

Med sine kunstterapi har Steinerskolen en spesiell mulighet til å støtte de ulike barna i deres utvik-

ling. På den helsepedagogiske skolen i Oslo er tilbudet maling, rytmisk massasje og helseeurytmi.

Trussel fra myndighetene

I forbindelse med den siste skolereformen i Norge så det først ut til at de helsepedagogiske skolene ville miste

er dette vellykket, for andre har det ført til isolasjon og begrensede utviklingsmuligheter.

På initiativ fra foreldre ble det i 1984 startet en Steinerskole for barn med spesielle behov i Oslo. I dag har den 28 elever fordelt på grunnskole og videregående. Målsettingen er å skape et harmonisk, rytmisk og støt-

all offentlig støtte. Dette gjorde mange foreldre usikre slik at de trakk barna ut av skolen og elevtallet gikk ned. Etter et meget aktivt arbeid med politikere og byråkrater ble holdningen snudd slik at de bestående skolene fikk fortsette, men de fikk ikke lov til å øke elevtallet før stortinget på nytt hadde behandlet saken. Det ville heller ikke bli lov til å opprette nye skoler. Nå ser det endelig ut til at politikerne har snudd slik at disse skolene kan få lov til å eksistere og vokse. Men disse skolene får ikke ta skolepenger og er derfor avhengige av at myndighetene gir en tilstrekkelig støtte slik at også husleien kan dekkes. I forhold til dette spørsmålet er ennå ikke alt avklart.

„Nå ser det endelig ut til at politikerne har snudd slik at disse skolene kan få lov til å eksistere og vokse.“

Laftebygg

Den helsepedagogiske skolen i Oslo har lenge fått leie et offentlig bygg i nærheten av Rudolf Steinerskolen i Oslo. Men nå vil myndighetene endre bygget til barnehage. For en tid tilbake fikk skolen kjøpt en tomt på Ljabru på helt motsatt side av Oslo. Der er de nå i ferd med å reise et treetasjers laftebygg som vil passe på en landlig norsk eiendom. Takket være betydelige gaver fra Røde Kors og andre stiftelser og lån i Cultura med støtte av Ekobanken, har det blitt mulig å innrede ferdig de to øverste etasjene, slik at disse står ferdige til høstens skolestart. Men innredningen av sal, skolekjøkken, foajé og lærerværelse i første etasje må vente til senere.

Det nye bygget har skapt optimisme blant foreldrene og flere nye elever har meldt seg på til høsten.

Les mer: www.hrso.steinerskolen.no

Helsepedagogisk skole er kunde i Cultura Bank.

Den nye forretningslogikken

Virksomheter innenfor den sosiale økonomien ønsker å hjelpe og sysselsette utsatte grupper og å fremme utdanning, sunnhet og miljø. De drives som bedrifter, men fortjenesten er først og fremst et middel til å styrke den sosiale innsatsen.

*Av Lars René Petersen, direktør for Center for Socialøkonomi**

I Århus ligger virksomheten Proremus. Den tilbyr tjenester som regnskap, administrasjon, revisjon og grafisk design i bred forstand. Virksomheten har 17 ansatte, hvor 13 av disse er psykisk utviklingshemmede. De har alle kompetanse innen for virksomhetens tjenester. I Proremus tar de utgangspunkt i de ansattes behov og kompetanse i stedet for å ansette personalet etter hvilket produkt bedriften vil tilby.

Den sosial-økonomiske virksomheten

Et økende antall gründere og virksomheter gjør i dag som Proremus. Dugnad, Specialisterne, Skovsgård Hotel, Baisikeli og Muhabet er andre eksempler. De arbeider med utgangspunkt i et sosialt eller miljømessig formål. De reinvesterer profitten i virksomheten. De er økonomisk transparente. De involverer medarbeiderne og arbeider med drivkraft fra den sosial-økonomiske virksomhetsformen – en bevegelse mot en ny forretningslogikk.

** Red. anm.: Begrepet Socialøkonomi i Danmark har en annen betydning enn det norske „Socialøkonomi“ (samfunnsøkonomi). Vi markerer dette ved å bruke bindestrek i ordet når vi bruker det i dansk betydning.*

Bevegelsen skjer på den ene siden fra det tradisjonelle næringslivet, som i økende grad ser behovet for reell sosial ansvarlighet i forretningsdriften. På den andre siden skjer bevegelsen fra sosiale entreprenører og NGO'er, som kan se behovet for å drive en rentabel drift.

Potensialet i den sosiale økonomi

Den markante bevegelsen eller tendensen ser vi akkurat nå, fordi denne typen virksomhet er et av svarene på spørsmålene og utfordringene som den finansielle krisen har generert. Forbrukeren vil ha troverdige produkter fra troverdige produsenter. Det fordrer transparens og sosial ansvarlighet i innsatsen. Og det fordrer at virksomhetene kan vise miljømessig bærekraftighet i produksjonen.

Bevegelsen har, i egenskap av det overordnede logikk-skiftet, potensialet til å få samme kraft som andelsbevegelsen hadde ved sin oppblomstring, selv om den samfunns-messige konteksten i dag er en ganske annen. Det har den, fordi den innbefatter samarbeid mellom næringsliv, kommuner, sivilsamfunn og sosiale entreprenører mv., med andre ord er alle sektorer med i spillet.

Mer plass på arbeidsmarkedet

Men hvorfor kan den sosial-økonomiske virksomhetsformen romme de individer som tradisjonelt sett har vanskelig med å få innpass på arbeidsmarkedet? Man tar, slik som Proremus, konkret utgangspunkt i medarbeidernes kompetanse og deres ressurser. Utifra dette velger man sitt produkt og legger til rette sin produksjon. Spesialistene tester produkter innen for IT og telefoni, fordi de ansatte autister

Direktør Lars René Petersen, Center for Socialøkonomi, opplever en voldsom vekst i henvel- delser fra etablerere som ønsker å starte sosial- økonomiske virksomheter.

Foto: Henrik Platz

Direktør Brian Sørensen, Proremus: „Vår styrke som sosial-økonomisk virksomhet ligger i at det er veldig mange brukere og frivillige i Proremus som lever og ånder for fellesskapet“.
Foto: Henrik Platz

nettopp har særlige forutsetninger og kompetanse til å arbeide med IT og telefoni.

I etablerermiljøene har de også sett potensialet i å etablere seg som sosial-økonomiske virksomheter. Som sosial-økonomisk gründer posisjonerer virksomheten seg overfor kunder og samarbeidspartnere som sosialt, økonomisk og miljømessig ansvarlig. Og virksomheten får gjennom partnerskap en unik plattform for målrettet idéutvikling. Vi opplever det nesten daglig i Center for Socialøkonomi, når nye etablerere henvender seg til oss for rådgivning.

Politikernes interesse vekket

Center for Socialøkonomi arbeider nå med å skape en felles plattform for de ulike aktørene gjennom Socialøkonomisk Netværk. En sentral ting i arbeidet er rådgivning mot gründerne og etablering av mentormodeller. Akkurat nå er 38 mentorprogrammer i gang, hvor toppledere fra næringslivet er mentorer for sosial-økonomiske etablerere. En betydelig innsats i senteret er videre at vi utvikler sosial-økonomiske vekststrategier for en rekke kommuner. I dag arbeider vi i Kolding, Stevns og København, og flere er på vei.

Både lokalt og nasjonalt har også politikerne sett at det er vekstpotensiale i denne modellen. Det betyr at det skal utformes lovgivningsmessige rammer, som skal skape gode vilkår for denne typen etablering. Det krever at kommunene utarbeider strategier som skaper lokal grobunn for sosial-økonomisk vekst og nettverk. Og det krever en mobilisering av finansverdenen i forhold til å sikre en finansielt grunnlag for sosial-økonomiske etablerere.

Om sosial-økonomisk virksomhet

En sosial-økonomisk virksomhet kan kjennetegnes ved:

Sosialt formål:

Det arbeides for å fremme et sosialt formål. For eksempel sysselsetting av utsatte grupper, barnepass, utdanning, helse eller miljø.

Overskuddet følger formålet

Virksomhetens overskudd investeres i bedriften eller i samfunnet i forhold til det sosiale formålet. Det er full transparens i forhold til hva fortjenesten går til.

Nye løsninger

Oftest er det snakk om en unik idé, som ingen har sett før. For eksempel et helt nytt produkt, en ny tjeneste, nye involveringsformer eller nye måter å anvende teknologi på for å fremme det sosiale formålet.

Partnerskap/involvering

Virksomhetene er ofte brukerdrevne, ved at de utvikles ved å involvere medarbeidere, brukere, beboere og andre interessenter i partnerskap på tvers av bransjer og sektorer.

Selv om formålet er sosialt, skal en sosial-økonomisk virksomhet drives med overskudd for å overleve. Det er nemlig et privat initiativ, som er økonomisk ansvarlig på linje med alle andre private virksomheter.

Sosial-økonomiske virksomheter:

- www.proremus.dk
- www.dugnad.dk
- www.specialisterne.dk
- www.skovsgaardhotel.dk
- www.baisikeli.dk
- www.muhabet.dk

Les mer:

- www.socialokonomi.dk
- Tania Ellis: De nye pionerer – om sociale innovatører, der skaper vækst, værdi og en bedre verden, Jyllands Postens Forlag 2006

Center for Socialøkonomi er kunde i Merkur

socialøkonomi

Center for Socialøkonomi

Private oppholdssteder* løser vanskelig oppgave

De mest belastede danske ungdommer blir henvist til private institusjoner, som hjelper dem med profesjonelt pedagogisk arbeid.

Av Per Andersen, kundesrådgiver i Merkur

Rundt 11 promille av danske barn og unge opp til 23 år bodde på et privat oppholdssted ved utgangen av 2007. De fleste av de 2.749 barna var anbrakt der fordi de sliter med en kombinasjon av vanskelig oppvekstmiljø og personlige psykiske, sosiale og adferdsmessige problemer. Det tyder vitenskapelige undersøkelser på.

For å hjelpe de sterkest belastede danske barn og unge stilles det enorme personlige og faglige krav til de private institusjonene og deres medarbeidere. Kommunenes Landsforening og det statlig nedsatte Børneråd vurderer de private institusjonenes leveranser som tilfredsstillende, etter en positiv utvikling over mange år. Kommunene og Børnerådet fremhever samtidig at oppholdsstedene stadig kan forbedre aktivitetene sine.

„Det har skjedd mye fra den gangen bønder med underskudd på driften reddet økonomien sin ved å ta belastede barn og unge i pleie. De private institusjonene har i dag et betydelig mer profesjonelt preg. Dette sikrer at kommunene får leveranser i henhold til sine spesifikasjoner når de plasserer barn og unge i oppholdshjem, og at de er tilfredse med hva som leveres.“ Vurderer Jørn Sørensen, radikal borgermester i Holbæk Kommune gjennom 16 år og formann for Børn og Unge utvalget i Kommunenes Landsforening. For 2009 budsjetterer kommunene med å bruke 12 milliarder kroner på hjelp til utsatte danske unge.

Formann for Børnerådet og mangeårige bestyrer på Skodsborg Observations- og Behandlingshjem, Charlotte Guldborg, bekrefter bildet:

„De private oppholdsstedene sikrer et mangfold i tilbudene overfor de aller svakest stilte barn og unge, og vi har meget gode erfaringer med disse. De løser en stor samfunnsoppgave på kompetente og profesjonelle måter. Med stor seriøsitet har de private institusjonene utviklet seg de siste 10 årene til å yte faglig og personlig kvalitet“.

Red. anm.: I Danmark brukes begrepet 'Private oppholdssteder' om private barnevernsinstitusjoner som gir et bo- og omsorgstilbud til barn og unge. Vi har valgt å beholde det danske begrepet i den norske oversettelsen.

Respekt for oppholdsstedenes arbeid

Oppholdsstedene har registrert at kommunene er tilfredse med tjenestene de leverer. De siste årene har respekten for arbeidet deres økt, hevder Geert Jørgensen, direktør for Landsforeningen af opholdssteder, botilbud og skolebehandlingstilbud, forkortet LOS. Ifølge LOS-direktøren har de private institusjonene blitt belønnet for den store innsatsen for å oppnå en større grad av profesjonalisering, en mer målrettet og spesialisert hjelp til beboerne og bedre fysiske rammer for oppholdsstedene. Det har bidratt til at de private institusjonene har fått en voksende andel av barn og unge som plasseres på oppholdssteder. Fra 1996 til 2007 steg andelen fra 10 % til 18%.

Ifølge Geert Jørgensen er beboerne på oppholdsstedene barn og unge med de største sosiale og psykologiske problemer fra de mest belastede familiene. Utsagnet hans bekreftes av en nyere undersøkelse fra Socialforskningsinstituttet av 14–16 åringer, som utgjør den største aldersgruppen på private oppholdssteder. Undersøkelsen peker på at mange av barna i de private institusjonene har vanskelig for å følge med på skolen og å skape relasjoner til andre. De har det psykisk vanskelig og har ofte en avvikende adferd. Samtidig har flesteparten vokst opp sammen med en enslig mor uten arbeid eller hos foreldre som er misbrukere eller kriminelle.

I fremtiden risikerer flere unge og barn å bli plassert på en privat institusjon, ifølge Charlotte Guldborg fra Børnerådet. Hun forklarer dette slik:

„Gruppen av barn og unge som kommer til å bli plassert på oppholdssteder i fremtiden, vil bli større på grunn av vår moderne livsstil. Flere vil bli ekskludert fra fellesskapene, fordi de ikke lever opp til forventningene fra foreldre og fra omgivelsene“.

Også bruk for oppholdsstedene i fremtiden

Charlotte Guldborg er enig med Jørn Sørensen fra Kommunenes Landsforening, som forventer at oppholdsstedene kommer til å hjelpe danske barn og unge også i fremtiden. For å klare fremtidige utfordringer, ser de begge et behov for at oppholdsstedene stadig utvikler virksomheten sin.

Fakta om private oppholdssteder

Det foreligger ennå ikke større vitenskapelige undersøkelser om hva barn og unge får ut av å bo på institusjoner. Socialforskningsinstituttet følger nå plasserte unge født i 1995, men resultatene fra disse studiene vil først foreligge om noen år.

Antall barn og unge plassert utenfor eget hjem pr. 31/12:

	1996	1999	2002	2005	2007
Plasserte på private oppholdssteder	1.133 (10%)	1.595 (13%)	2.448 (17%)	2.543 (18%)	2.749 (18%)
Plasserte i alt	11.731	12.672	14.363	13.901	14.960

Tallene i parentes viser de private institusjonenes andel av det samlede antall plasserte barn og unge. Utover private oppholdssteder skjer plassering av danske barn og unge også hos pleiefamilier, på offentlige institusjoner, på skoler, skipsprosjekter og i egne boliger.

Kilde: Danmarks Statistik

Les mer:

- Landsforeningen for oppholdssteder, botilbud og skolebehandlingstilbud – LOS: www.los.dk.
- Børnerådet – et statlig råd som skal sikre barns rettigheter: www.boerneraadet.dk
- Kommunernes Landsforening: www.kl.dk
- Kommunernes Landsforening: www.kl.dk

Barnerådet ønsker at de private institusjonene i større grad sikrer skoleundervisningen for barn og unge. Skolen er ifølge Charlotte Guldborg avgjørende for å styrke de svakest stilte barna, slik at de blir rustet til å klare seg bedre. Hun fortsetter:

„De plasserte har rett til å kjenne og ha kontakt med de biologiske røttene sine. Ikke bare foreldre, men også øvrig familie og slekt. Dette må mer i fokus, fordi det kan gi de unge og barna betydningsfulle og sunne relasjoner“.

Sunne relasjoner ikke bare innenfor institusjonens vegger, men også utenfor, er en viktig del av et sunt liv. Det skal ifølge Børnerådets formann være mer i fokus for barna og de unge på oppholdsstedene på lik linje med sunn kost, fysisk aktivitet, en god døgnrytme og medbestemmelse.

I forholdet til foreldrene ber Jørn Sørensen på kommunenes vegne om at oppholdsstedene blir bedre til å fortelle kommunene om institusjonenes syn på foreldrene og deres evne til å ta seg av barna sine. Dessuten kan oppholdsstedene også arbeide mer med å gjøre foreldrene klare til å påta seg foreldre-rollen igjen. Bakgrunnen for dette ønsket er at det altfor mange ganger svikter når barn og unge kommer tilbake til foreldrene sine etter et opphold i en institusjon.

Oppholdsstedene klare til fremtidens utfordringer

Som svar på ønskene om stadig forbedring og utvikling, som også ble fremhevet av sosialminister Karen Elle-mann under talen hennes på LOS' årsmøte i slutten av april 2009, slår direktør Geert Jørgensen for LOS fast, at oppholdsstedene stadig er parate til å forbedre sitt virke,

slik at de kan leve opp til samfunnets fremtidige krav for å ta seg av de mest utsatte barn og unge. Mange private institusjoner er allerede godt på vei med den såkalte standardiserte akkreditering. Gjennom omfattende faglige prosesser på det enkelte oppholdsstedet og med bistand utenfra, kan det resultere i at kvaliteten heves.

En fortsatt positiv utvikling vil ifølge Jørn Sørensen fra Kommunernes Landsforening ha stor betydning for oppholdsstedenes fremtid. Han avrunder med å si:

„Jeg ville være nervøs om jeg drev et oppholdssted. Etter kommunalreformen for noen år siden, tar kommunene mer enn før selv hånd om de svakeste barn og unge. De etablerer nye, offentlige institusjoner hvis oppholdsstedene ikke leverer tjenester kommunene ikke selv kan stable på beina.“

Eblersghjemmet ved Haderslev er et av de mange private oppholdsstedene som er kunder i Merkur. Hjemmet hjelper familier som ikke lengre er i stand til å ta vare på egen tilværelse. Misbruk, vold eller psykiske lidelser kan være noen av årsakene til at hverdagen har druknet i problemer og frustrasjon.

Klimaendringer i India

– beretninger fra et land i forandring

Klimaendringer dreier seg ikke bare om isbjørner som en gang i fremtiden vil drive av gårde på små, brudne isflak. Virkningene av klimaendringene ses her og nå, og utviklingslandene er i full gang med å tilpasse seg til den globale oppvarmingen. Sundarbans mellom India og Bangladesh er intet unntak, og denne artikkelen formidler et par personlige beretninger fra klimaendringenes frontlinje.

Av Anders Kildegaard Knudsen, miljøplanlegger og ansatt ved Energitjenesten, Foto: Mikkel Stenbæk Hansen

Øya og bakken vi står på bærer unektelig preg av menneskelig påvirkning. Det er bygget høye diker av jord og sand mot havet, som en avskjerming mot det stigende tidevannet og de voksende tidevannsbølgene. Havets øredøvende brus utgjør en uhyggelig realistisk kulisse til scenarioet vi står og betrakter; en øy som langsomt forsvinner i takt med at havet trenger inn. „De siste 10 årene har erosjonen tiltatt. Saltinnholdet i jorden har økt, og mange steder er det ikke lengre mulig å drive landbruk.“ Sadhan, en lokal jordbruker gjennom generasjoner, viser oss rundt på øya med en bekymret, men likevel gjestfri mine. Han forteller nøkternt om de synlige endringene som beboerne i dette lille samfunnet har merket de siste årene.

Øya heter Sagar Island og ligger i området Sundarbans i delstaten Vest-Bengal, tre timers kjøring fra millionbyen Kolkata (Calcutta), i grenselandet mellom India og Bangladesh. I Sundarbans bor det vel 5 millioner mennesker. De lever i det lavtliggende området som er dominert av ca 100 øyer, hvor knapt halvparten

av disse er bebodd. Et område i voldsom forandring. For i løpet av de siste årene har innbyggerne vært vitner til at endrede værforhold får konsekvenser for landbruket, fisket og samfunnet som helhet.

Stigende vannstand og ekstreme værforhold

Det ellers så idylliske området har de seneste årene opplevd merkbare endringer i klimaet. Satellittbilder viser en stigning i vannstanden på litt over 3 cm pr. år, og dette er faretruende mye mer enn det globale gjennomsnittet på 2 mm pr. år. Selv om den stigende vannstanden i elvedeltaet ikke utelukkende kan tilskrives den globale oppvarmingen, er det andre indikatorer som peker på konsekvensene av klimaforandringer. Ekstreme vær fenomener som storm og sykkloner samt endringer i årstidene, forsinket monsun m.m. er alle tegn på at det er alvorlige ting som skjer. Dette har gitt merkbare endringer i innbyggernes levevis, og disse forandringene begynte å vise seg for 10–15 år siden.

Øya som forsvant

For noen år siden forsvant Lohachara, en øy i Sundarbans med knappe 7.000 innbyggere. Med tapet av Lohachara dukket det opp et dilemma, – hvor gjør man av befolkninger som hittil har levd i et velfungerende

Rubul Khan, 30 år – „De siste 15 årene er tidevannsbølgene blitt kraftigere, og i alt 17 bus samt områder med dyrkbar jord har forsvunnet i havet. Men vi håper at vi skal vinne over naturen – Gud hjelpe oss“.

Padma Majbi, 72 år – „Min slekt har vært jordbrukere i generasjoner. I mange år kom monsunen helt regelmessig, men de siste årene har været og årstidene endret seg. Det har hatt konsekvenser for landbruket“.

samfunn? I dette tilfellet ble i alt 80 familier flyttet til Sagar Island, og en av disse var Basand Jana på 84 år. Han forteller: „Før var vi alle jordbrukere som eide vår egen jord. Nå livnærer vi oss som dagsarbeidere og har langt fra den sosiale og økonomiske status som tidligere“. Med andre ord: klimaflyktninger er ikke bare selve flyttingen av mennesker fra et sted til et annet. Det innebærer endringer i så vel sosiale strukturer som i velstand og anseelse. Med de økende klimaforandringene vil denne skjebnen ikke bare gjelde øyene i denne regionen, men

med all sannsynlighet hele øystater som Maldivene og Tuvalu. Disse landene har allerede begynt å lete etter nye landområder, i takt med at de globale økningene i vannstanden blir mer merkbare.

Det handler om mer enn isbjørner

De personlige skildringene fra Sundarbans er langt fra enestående hendelser. Som den omtalte Stern-rapporten fastslo, vil flere hundre millioner mennesker i de fattige landene i større eller mindre grad bli rammet av klima-

Anders K. Knudsen og Mikkel S. Hansen reiste i Vest-Bengal, India, i mars 2009. Formålet var å samle inn materiale om klimaforandringer i området. Som ledd i denne reisen vil det bli laget en billedutstilling med fokus på virkningene av klimaforandringer i utviklingsland. Interesserte i utstillingen kan skrive til forfatteren på anders.k.knudsen@gmail.com. Reisen var finansiert med tilskudd fra Danidas opplysningsbevilgning.

Danida

Basand Jana, 84 år – „Før arbeidet vi med fiske og småbruk. Etter at vår øy forsvant, er vi redusert til leiearbeidere. Vi lever i fattigdom, og regjeringen hjelper oss ikke.“

forandringene. Så klimaforandringer er ikke noe som hører en fjern fremtid til. Det er nå det skjer, og det rammer først og hardest i utviklingslandene, med merkbare følger for de involverte samfunnene. Derfor må debatten om isbjørner nyanseres og fokus må også dreies dit hvor endringene pågår for fullt.

Finanskrisen er en tillitskrise

Verdensøkonomien er et nettverk som er meget følsomt for graden av tillit. Dette har finanskrisen vist oss. Tillit – ikke penger – er mangelvaren. Pengene er der, hvis det er tillit, reelle behov og initiativkraft. Så lenge vi bygger uoversiktlige økonomiske systemer, må vi regne med at vi kan falle i mørke hull av manglende innsikt, liten tillit og angst.

Av Daniel Håkanson, direksjonsassistent i Merkur

Økonomi er ikke alt, - men det er en del av alt. Økonomi er som fordøyelsen av mat. Vi merker den bare når den ikke fungerer. Når økonomien fungerer, tenker vi på alt annet enn nettopp økonomien.

Finanskrisen har kastet et klarere og skarpere lys på de livssammenhengene som er forbundet med økonomien. Også et klart lys på områder hvor det er totalt mørke, og hvor vi ikke aner hva det var som rammet oss. Krisen kan gi en reell frykt for arbeidsløshet, fall i huspriser, nedgang i levestandard osv. Men klarheten kan også skape angst i seg selv. De eksistensielle endringene – eller trusler om endringer – får selv mennesker som ikke har anlegg for å gruble til å oppdage hvor avhengige vi er av hverandre for livsgrunnlaget, for økonomien.

Det er som når vi blir syke og har smerter, og vi ser tilbake på det raske og behagelige liv som en slags drøm som vi brutalt ble revet ut av.

Tilliten er sentral

Krisen har vist oss at tillit er en fundamental drivkraft for all økonomi. Økonomi drevet av tillit gjør arbeidsdelingen og dermed velstanden mulig. For penger har ingen verdi i seg selv. De får en verdi basert på gjensidig tillit aktørene imellom.

Jeg har tillit til at jeg kan gjøre noe for andre, som de faktisk har behov for og som de er villige til å betale for. Jeg har tillit til at jeg kan få penger fra andre for å kunne kjøpe det som jeg har behov for. Jeg har tillit til at det jeg produserer også har en verdi i morgen – dvs. at det stadig finnes andre som vil ha bruk for det i morgen. Jeg har tillit til at mine penger fortsatt har en verdi i morgen.

Banken fordrer tillit

Banker har tillit til at de får tilbake de pengene de har lånt ut. Banken bygger sin tillit på møtet med kunden. Her skjer det en vurdering av både menneskelige evner og faglige forutsetninger. Banken ser på den historiske adferden og på rimeligheten i fremdriftsplaner og budsjetter. Gjennom rentene tar banken en liten, bereg-

net risiko for at lånet i noen få tilfeller ikke blir betalt tilbake.

Banken støtter den menneskelige tilliten med den formen for konstruert tillit som vi kaller sikkerhet. Sikkerhet i eiendom eller i kausjoner. Her regner banken med at andre mennesker er interesserte i å kjøpe eiendommen eller at de direkte kan betale lånet om låntakeren ikke kan betale selv. Men det viktigste er den konkrete tilliten til personen som skal ha kreditten.

Tillit mellom banker

Pengemengden er avhengig av hvor mye som lånes ut. Det er igjen avhengig av hvor mye tillit banken har til låntakeren, og hvor mange kunder og prosjekter som har behov for å låne penger. I denne prosessen trenger bankene å låne penger til og fra hverandre, for at det finansielle systemet av tillit skal fungere. For i den daglige utlånsvirksomheten oppstår underskudd og overskudd i bankenes likviditet, som de regulerer seg imellom.

Når penger lånes ut mellom bankene, kommer størstedelen av pengene tilbake til banksystemet. Så kan bankene låne ut enda mer – så lenge det er tillit. Det øker pengemengden og kalles for kreditt ekspansjon.

Subprimelån fjernet tilliten

Når bankene ikke lengre har den samme tillit til hverandre, tør de heller ikke låne hverandre penger. Tilliten blir borte når de ikke kan lese og forstå hverandres regnskaper. Dette skjer når det ligger uoversiktlige verdipapirer i bankenes formue.

Et eksempel på dette er de såkalte subprimelånene, som har vært mye omtalt i mediene. Disse lånene er gitt til 'dårlige betalere', som har stilt huset sitt som sikkerhet for lånet. Bankene regnet med at de ville få dekket inn lånet hvis låntakeren ikke kunne betale, fordi husprisene alltid steg. Da huseierne i økende grad ikke kunne betale lånene sine, ble det flere og flere hus til salgs. Så boligboblen brast, og husprisene falt. Bankene hadde plutselig ikke dekning for lånene sine.

Mange av lånene var solgt videre i det finansielle systemet i verdipapirform. Verdipapirene var på en uoversiktlig måte blandet sammen i store pakker av gode og dårlige huslån. Etter hvert som husprisene falt, ble flere lån i disse pakkene dårlige.

Transparente banker

Bankene er en viktig del av det økonomiske systemet. De bør arbeide på en transparent måte, slik at ikke tilliten lammes. Tilliten til banken stiger, og bankens økonomi forbedres, hvis banken yter lån til konkrete prosjekter i tillit til låntakeren etter en faglig kompetent vurdering av prosjektet og en nøktern vurdering av tilgjengelig sikkerhet. Likeledes styrker det banken om den ikke låner flere penger ut enn den har i innlån. Slik er banken uavhengig av de svingende forholdene på pengemarkedet bankene imellom. Cultura Bank og Merkur er eksempler på slike banker, som har klart seg bedre gjennom finanskrisen.

Hvis bankene mangler tillit til hverandre, parkerer de overskuddslikviditeten hos staten i sentralbankene. Inntil videre er det tillit til staten i de fleste land, med noen unntak; for eksempel på Island og i Latvia. Staten garanterer på forskjellig vis gjennom banksystemet den nødvendige likviditeten til samfunnet. Men det er bare

ikke tilstrekkelig for å oppheve finanskrisen. Det største problemet ligger i at vi mangler tillit til hverandre i samfunnet og til fremtiden.

Samfunnet bygger på tillit

Samfunnsøkonomien bygger på samarbeid. Samarbeidet skal være overskuelig, transparent og gi mulighet for langsiktighet, bærekraftig tenkning og helhetssyn. Det skal ta utgangspunkt i reelle behov. På lengre sikt vil virksomheter som ikke tar forbrukernes og samfunnets krav til bærekraftighet alvorlig, få problemer med økonomien.

Alle interessenter, – ikke kun eierne, men kundene, medarbeiderne, lokalsamfunnet og storsamfunnet skal ha sin del av ytelsene og gevinsten. Interessentene må også i trange tider ta sin lille del av ansvaret for at virksomheten kan fortsette. Det forutsetter eierformer og samarbeidsformer som gjør det mulig å ha tillit.

Bankene bygger sin tillit på møtet med kunden, hvor man går gjennom fremtidsplaner, omsetningsmuligheter, regnskap, budsjett og mye annet.

Her er Merkurs direktør Lars Pebrson i samtale med Eigil Rasmussen fra Kiselgården. Foto: Henrik Platz

Økonomer med fokus på miljøansvar og humanistiske verdier

Ernst Friedrich Schumacher

Av Professor Ove Jakobsen, Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodø

Ernst Friedrich Schumacher ble født i Tyskland i 1911, emigrerte til England i 1936 og døde i Sveits i 1977. Han var utdannet økonom og oppnådde stor anerkjennelse gjennom samarbeid med blant andre Keynes og Galbraith. Han begynte tidlig å stille kritiske spørsmål ved vestlig økonomis ensidige vektlegging av materiell vekst, effektivitet og lønnsomhet. Schumacher var særlig opp-tatt av den økende konflikten mellom økonomisk vekst og økosystemenes naturgitte begrensninger. Han mente vitenskapens ensidige vektlegging av kunnskap som gir menneskene makt over naturen, hadde resultert i at vi forbruker jordens ressurser i et stadig økende tempo. En ny økonomisk teori og praksis må i følge Schumacher være forankret i visdom, det vil si at objektiv og verdifri økonomi må fylles opp med åndelighet og verdier.

Etter å ha vært rådgiver for regjeringene i India og Burma på 1950-tallet utviklet Schumacher grunnlaget for en buddhistisk økonomi basert på 'den gyldne mid-delvei' mellom materialisme og ren åndelighet. I boken „Small is beautiful – A study of economics as if people mattered“ (1973) presenterte han buddhistisk økonomi forankret i langsiktighet, likhet, redusert forbruk og økt livskvalitet. „The Times“ har plassert den blant de 100 mest innflytelsesrike bøker publisert etter 1945.

I stedet for å maksimere utnyttelsen av naturressurser argumenterte Schumacher for at vi bør utrede mulighe-tene for å minimere forbruket av ressurser samtidig som vi legger forholdene til rette for en samfunnsutvikling basert på økt livskvalitet. For å redusere den økonomiske veksten er det nødvendig å innføre en enklere livsstil der materielle forbruksbehov tones ned. Schumacher viser til Gandhi's kjente utsagn; „Earth provides enough to satisfy every man's need, but not for every man's greed“.

I boken „A Guide for the Perplexed“ (1977) utdyper Schumacher påstanden om at moderne økonomi, som bygger på en materialistisk virkelighetsoppfatning har ført til at vi har mistet kontakten med grunnleggende menneskelige behov og verdier. Jakten på profit og teknologisk utvikling har ført til miljøødeleggelser og kulturell oppløsning.

Forholdet til arbeid har en spesiell betydning i Schu-machers økonomiske modell. Bedriftene betrakter men-neskelig arbeidskraft som en kostnadsdrivende faktor som de ønsker å erstatte med mer produktive maskiner. Arbeiderne opplever arbeidet som et nødvendig onde for å tjene penger til livets opphold. I motsetning til denne negative holdningen til arbeid mente Schumacher at arbeid gir menneskene muligheter til å utvikle og gjøre

Litteratur:

E.F. Schumacher (1973) Small is beautiful – A study of economy as if people mattered, London, Vintage
E.F. Schumacher (1977) A guide for the perplexed, London Perennial Library,
<http://www.smallisbeautiful.org/> (Hjemmeside til Schumacher society)

„Any intelligent fool can make things bigger, more complex, and more violent. It takes a touch of genius – and a lot of courage – to move in the opposite direction“

E.F. Schumacher

„Et viktig poeng i buddhistisk økonomi er at lokale og regionale småskala-løsninger er bedre enn gigantiske globaliserte bedrifter.“

bruk av sine evner og ferdigheter. I tillegg bidrar det å arbeide sammen med andre til at egoistiske tendenser blir erstattet av sosial forståelse. Den tredje positive egenskapen ved arbeid er at den enkelte bidrar til å produsere varer og tjenester som dekker fellesskapets behov for varer og tjenester. I følge Schumacher bør alle arbeidsplasser bidra til å utvikle den enkeltes kreativitet og moralske karakter. I tråd med dette resonnementet hevdet han at kjedelige, meningsløse, og helseskadelige arbeidsplasser er svært uheldige.

Et viktig poeng i buddhistisk økonomi er at lokale og regionale småskala-løsninger er bedre enn gigantiske globaliserte bedrifter. Utfordringene består på den ene siden i å finne frem til en passelig størrelse på lokalsamfunn og på den andre siden å utvikle en tilpasset teknologi. Lokalsamfunn kan i denne sammenhengen like gjerne kan være bydeler som landsbyer. For at økonomien skal fungere bør den være organisert gjennom nettverk av mindre enheter. Tilpasset teknologi vil si at løsningene må være forankret i en organisk, desentralisert, ikke-voldelig (overfor både mennesker og natur) og estetisk grunnholdning der menneskelig utvikling står i fokus. På denne måten kompenseres en eventuelt lavere produktivitet gjennom mer meningsfulle arbeidsplasser.

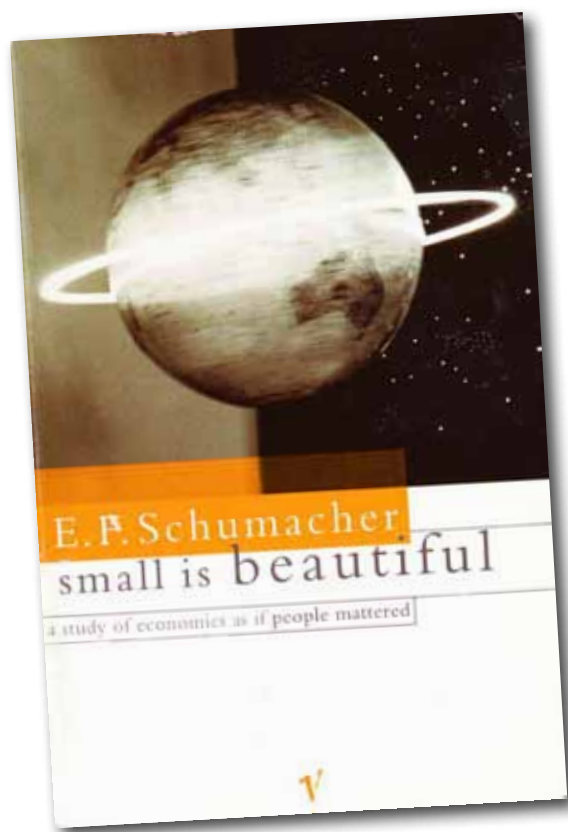

Professor Ove Jakobsen

Ingress:

Schumacher la grunnlaget for buddhistisk økonomi. Buddhistisk økonomi har som formål å skape livskraftige samfunn gjennom småskalaproduksjon og tilpasset teknologi. Buddhistisk økonomi har hatt innflytelse på økonomisk utvikling i mange fattige land (mikro-kreditt). I skyggene av miljø- og finanskrisen har Schumachers ideer fått økt aktualitet også i rike land.

Schumachers ideer om økt utnyttelse av lokale ressurser gjennom småskala-produksjon er i dag satt ut i livet i mange fattige land (mikro-kreditt). I de senere år har også den rike del verden begynt å gjøre forsøk basert på Schumachers tanker og ideer. I tillegg til at miljøgevinsten ved å redusere behovet for transport er av stor betydning, har oppblomstringen av lokale arbeidsplasser bidratt til å styrke den kulturelle livskraften i mange regioner. The Schumacher Society har vært og er en viktig pådriver i arbeidet med å omsette „Small is beautiful“ til praksisk handling.

Nytt fra Cultura

Banksjefens hjørne

I løpet av de siste 12 månedene har den såkalte styringsrenten til Norges Bank svingt fra 5,75% til 1,5%, en dramatisk vending på så kort tid. Nedgangen reflekterer myndighetens forsøk på å stimulere økonomien i den nedgangskonjunkturen vi er midt inne i. For en standard norsk familie med boliglån kan dette bety flere ti-tusener i økt kjøpekraft.

Isolert sett oppleves rentenedgangen som positiv for dem som har gjeld. Men situasjonen er vanskelig for mange mennesker, som blir rammet av arbeidsledighet og inntektsbortfall. I en tid da mange bedrifter innskrenker og innstiller virksomhet, er det viktigere enn noen gang at det finnes muligheter for dem som vil starte nye, bærekraftige småbedrifter. Siden 2006 har mer enn 90 gründere kunnet starte ny virksomhet, takket være lån fra Cultura Bank med garanti fra det Europeiske investeringsfondet (EIF).

Mens andre banker henter opp til halvparten av sine innskudd fra pengemarkedet, er Cultura Bank 100% finansiert av kundeinnskudd. Differansen mellom ut-

lånsrenter og innskuddsrenter (rentemarginen) skal dekke bankens driftskostnader og samtidig gi nok avkastning til å dekke risikoen ved utlånene. Cultura Bank har en høyere andel lån til næring enn andre sparebanker. Lån til ulike næringsvirksomheter, og spesielt små nystartede bedrifter, stiller høye krav til kompetanse, og risikoen er i mange tilfeller relativt høy. Dette gjør at Cultura Bank er avhengig av å ha en forholdsvis høy rentemargin.

De økonomiske utsiktene for resten av året er usikre, men mange tror at styringsrenten nå nærmer seg bunnen. Faren for å overstimulere og bidra til høyere prisstigning i neste runde er absolutt reell, og selv om økt forbruk på kort sikt kan virke nødvendig for å dra i gang økonomisk vekst, vet vi jo egentlig alle at det nettopp er denne veksten som har ført til det egentlige problemet vi skal løse i årene fremover, miljø- og klimatrusselen.

Lars Hektoen

Spar miljøet – bruk nettbank

Papirforbruket til kontoutskrifter og regningsbetaling med brevgiro er gått kraftig ned siden nettbanken

kom, men fremdeles velger rundt 20% av Culturas kunder å bruke brevgiro og få kontoutskriften tilsendt i posten. Vi anbefaler alle våre kunder som har tilgang til PC

å bestille nettbank, slik at de kan lese kontoutskriften i nettbanken, istedenfor at den må skrives ut på papir og sendes i posten. Dette gjelder også dem som bare har sparekonto. Det er ingen etableringspris eller årsavgift for å ha nettbank. Regningsbetaling i nettbank koster kr 2 pr. betaling.

Vi anbefaler sterkt at alle brukerkontokunder som har tilgang til PC bruker nettbank til å betale regninger istedenfor brevgiro. Vi veileder deg gjerne over telefon hvis du trenger hjelp til å komme i gang. Bestill nettbank på www.cultura.no, velg menyen 'privat' og 'nettbank'.

Hvem skal få Culturaprisen 2009?

Culturaprisen, som er på kr 25.000, skal gå til en gruppe eller bedrift som har fremhevet seg på det økologiske og/eller sosiale området. Prisen utdeles av Cultura Bank. Det er åpent for alle å komme med forslag til priskandidater. Prisen deles ut om høsten og forslag til priskandidater kan sendes til Cultura Bank innen 15. august.

Kandidatene må oppfylle ett eller flere av følgende punkter:

1. Har en målsetting der økonomisk avkastning i seg selv ikke er et mål, men et middel til å realisere en samfunnsnyttig virksomhet.
2. Har i praksis gjennomført miljøtiltak som går ut over minstekrav fastsatt av myndighetene. Dette gjelder både i forhold til forurensing og ressurs- og energisparing.
3. Har utviklet ny teknologi og/eller nye produksjonsformer som er mer ressurs- og miljøvennlig(e) enn tidligere teknologier.
4. Har basert virksomheten på et kollegialt samarbeid mellom medarbeiderne der alles evner i størst mulig grad kan utfolde seg fritt
5. Har gjort en innsats for å utvikle et langsiktig forvalteransvar, ved for eksempel nye eierformer, begrensning av spekulasjonsmotivert salg, m.v. Spesielt viktig for jordbrukseiendommer.
6. Har gjennomført en struktur hvor fordeling av arbeid og lønn ikke er stramt forbundet, slik at arbeidets egenverdi står sentralt.
7. Har en praksis med å yte gavepenger til kulturelle og sosiale formål uten krav om vederlag.
8. Har gjennomført tiltak som bidrar til en mer rettferdig handel mellom fattige og rike land.

Tidligere prisvinnere: Debio, Trygve og Erna Sund, ØkoPomorka, Max Havelaar, Det økologiske hus på Rotvoll, Stiftelsen Kolibri og Utviklingsfondet.

SMS-bank

SMS-bank er en automatisk opplysningstjeneste for alle som har en innskuddskonto. Du behøver ikke å ha nettbank for å benytte SMS-banken. Nå kan du sjekke disponibelt beløp, se på siste bevegelser på konto, se betalinger i forfallsregisteret eller overføre mellom egne konti ved hjelp av mobiltelefonen. Det er ikke mulig å betale regninger med SMS-banken, eller overføre penger til annen bank.

Tjenesten er gebyrfri, du betaler bare vanlig pris for de tekstmeldingene du sender.

For å få tilgang til tjenesten, må du gjøre to ting:

- 1) Sørge for at riktig mobilnummer er registrert under 'min profil' i nettbanken.
- 2) Send 'I (blank) ditt fødselsnummer (blank) INNMELD' til 45145199

Du skal da få til svar at du er innmeldt i SMS banken og kan bruke våre SMS-tjenester, og du får tildelt en sikkerhetskode, som du må bruke når du sender meldinger.

Fullstendig veiledning til Cultura Banks SMS-bank finner du på www.cultura.no.

Abonnement på Pengevirke

I Norge kan abonnement på Pengevirke tegnes ved å kontakte Cultura Bank. Bladet finansieres ved frivillig abonnementsavgift. Selvkost er ca. kr 150,- pr. år. Beløpet kan innbetales til konto 1254.96.00555, adresse Cultura Sparebank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo. Merk innbetalingen 'Pengevirke 2009'.

Pengevirke kan også leses i pdf-utgave på www.cultura.no.

For mye post fra oss? Hvis du ikke ønsker å motta bladet, eller du får for mange eksemplarer, kontakt Cultura Bank på telefon 22 99 51 99 eller cultura@cultura.no.

Et utvalg av nye utlånsprosjekter

Furu steinerskole ligger landlig til i Ringsaker kommune i Hedmark. Skolen er godkjent for opptil 140 elever i 1.–10. klasse. Elevene kan boltre seg med ballspill og leker på 10 mål uteområde, og det er flotte forhold for ski og aking om vinteren. Gårdsbesøk inngår som en naturlig del av undervisningen.

www.furusteinerskole.no

Økomat Helt Nord Abonnement på økologiske matvarer i Bodø-området. Frukt og grønt levert rett på døra. Andre økologiske varer kan bestilles for levering sammen med abonnementskassene. Se fullstendig vareutvalg og betingelser på www.okomatheltnord.no.

Foto: Oikos

Tømrermester Raphaël Kjæret har fått lån og driftskreditt for sitt foretak som driver på Hurum, med allsidige oppgaver som tømring, bygge-/arkitekt konsultering. Foretaket har blant annet Steinerskolen på Hurum som kunde.

Mohamed Hamad har fått mikrolån fra Cultura Bank i samarbeid med Vestfold næringscenter, til å starte sitt eget rengjøringsbyrå i Sandefjord. Hamad kommer opprinnelig fra Palestina. Lånet er gitt med garanti fra EIF (Det Europeiske Investeringsfondet).

Kurant er et nystartet visningsrom for kunst og musikk i Tromsø. Stedet er drevet av Line Solberg Dolmen, Kåre Grundvåg og Geir Backe Altern. Kurant ønsker å være en scene hvor uetablerte kunstnere kan få en sjanse, noe initiativtakerne har savnet i Tromsø. De vil vise et bredt spekter av kunstneriske uttrykk og vil på sikt også etablere et rom for seminarer og workshops.

Redd Barna satser på vår viktigste ressurs

Gaza. Zimbabwe. Kongo. Sri Lanka. Hver dag utsettes barn for fattigdom, krig og katastrofer. Noen ganger i medias søkelys, altfor ofte utenfor. Men selv hos de 'glemte' barna er Redd Barna til stede, både med langsiktig hjelp og med nødhjelp.

Av Lisbeth Amundsen/Redd Barna

Redd Barna er eneste nødhjelpsorganisasjon med spesielt fokus på barn. Redd Barna arbeider for at alle barn skal få innfridd rettighetene til skole, beskyttelse, helse og mat – rettigheter nedfelt i FN's barnekonvensjon. Alle prosjekter, selv nødhjelp, ses i et langsiktig perspektiv. Barn skal få mulighet til å leve et verdig liv, uansett hvilket land de vokser opp i. Derfor handler mye av arbeidet om å bidra til å skape samfunn der det er godt for barna å vokse opp.

Større fokus på nødhjelp

Nå ønsker Redd Barna å bli en større nødhjelpsorganisasjon. Både fordi verden vil oppleve stadig flere naturkatastrofer og fordi halvparten av de som rammes av krig og katastrofer er under 18 år. I slike situasjoner er barn alltid spesielt utsatte og sårbare samtidig som deres behov og rettigheter i liten grad ivaretas av tradisjonelle nødhjelpsorganisasjoner. I tillegg til akutte behov, prioriterer Redd Barna også å beskytte disse barna mot vold og overgrep, gi dem mulighet til skolegang og mest mulig normalisert liv. Med sitt fokus på barna, tilgjengelige ressurser og gjennomslagskraft, kan og vil Redd Barna ta en ledende rolle i å sikre rask og god hjelp til barna som rammes. Et godt eksempel på dette så vi under syklonen i Burma (Myanmar) i fjor sommer. Der fikk Redd Barna inn 80 flylaster med nødhjelp samtidig som mediene rapporterte om at 'ingen slapp inn'.

Ønsker du å støtte Redd Barna?

Du kan gi av din tid, gi et pengebidrag på kontonummer 7050.06.35280 eller bli Redd Barna-fadder. Gå til nettsidene www.reddbarna.no eller ring 22 99 09 00.

Du kan også støtte Redd Barna gjennom å spare på en Redd Barna-konto i Cultura Sparebank, se www.cultura.no.

Med langsiktig hjelp kan alle barn få håp på framtiden og mulighet til å blomstre. Dette bildet er fra flyktningeleiren Kibati i Goma-regionen i Kongo der Redd Barna jobber med blant annet skole, helse, ernæring, beskyttelse mot vold og overgrep og gjenforening av barn og foreldre.

Foto: Karin Beate Nøsterud/Redd Barna

Det nytter

Eksemplet fra Burma er bare ett av mange som viser at hjelpen kommer fram og at den nytter. Redd Barnas nettsider er fulle av slike historier fra hele verden om barn som blir sett, blir hørt og får hjelp, både akutt og langsiktig. Gaza er blant de stedene som har fått mediens søkelys rettet mot seg. Redd Barna har jobbet i regionen siden 1953 og er nå pådriver for å sikre de traumatiserte barna psykososial hjelp i tillegg til akutt nødhjelp, trygghet og beskyttelse.

Les mer om Redd Barnas arbeid på www.reddbarna.no

Fremtidens finansvesen

World Future Council (WFC) – Rådet for verdens fremtid – ivaretar interessene til fremtidige generasjoner. WFC har nedsatt en kommisjon for 'Future Finance' (Fremtidens Finansvesen), som arbeider for å reformere finanssektoren. Her deltar også INAISE (International Association of Investors in the Social Economy), hvor både Merkur og Cultura Bank er medlemmer.

Oversatt og bearbeidet av Jannike Østervold

Tvilsomme finansielle instrumenter og en uregulert finanssektor drevet av grådighet og kortsiktig profitt har skapt økonomisk og sosial nød for millioner. Nå pumpes enorme mengder av penger inn i et korrupt system for å bevare det eksisterende, i håp om at oppførselen til dem som skapte finanskaoset vil endres radikalt.

WFC mener at dette ikke vil være nok. Det økonomiske systemet må forandres, slik at det tjener menneskene og planeten på en måte som bekjemper fattigdom, klimaendring og ressursødeleggelse. WFC's prosjekt for 'Fremtidens Finansvesen' har som mål å gjenopprette forbindelse mellom økonomi og liv, ved å skape levende økonomier.

En alvorlig krise skaper politisk rom for endring. Ved å starte med en gjennomgang av regelverket i finansverdenen, vil WFC's finanskommisjon identifisere de systemiske pådrivere for vår nåværende krise og utvikle policy anbefalinger, som bedre kan tjene bærekraftig og rettferdig vekst.

Finanskrisen er etter WFC's syn en unik sjanse for et ambisiøst grønt skift mot en verdensøkonomi som bekjemper fattigdom og klimaendringer og skaper millioner av nye arbeidsplasser. Penger skapt av sentralbanker burde brukes til å frembringe denne endringen, heller enn å bli pumpet inn i banker med problemer. Istedenfor å skatlegge arbeid, skulle fokus skifte til å skatlegge utbyggingen av naturressurser. Dette ville skape nye arbeidsplasser og motvirke klimaendringer.

Konkret arbeider WFC blant annet for å få gjennom en ny lovgivning som tvinger bedriftene til å ta ansvar

for de skader de påfører natur og miljø. I tillegg vil de øke styrenes ansvar og begrense lønnsforskjellen mellom den høyest og lavest betalte til forholdet 25:1.

WFC foreslår at regjeringene må introdusere i det minste en indikator for menneskelig trivsel og utvikling som ikke er knyttet til BNP og gi den minst like stor vekt i å bestemme politiske prioriteringer.

WFC henvender seg primært til beslutningstakere, med informasjon om hva som er beste praksis på ulike områder, men det er også viktig å nå ut til likesinnede i sivilsamfunnet og innen næringslivet. De arbeider via mange kanaler – brosjyrer med konkrete policyanbefalinger, mediarbeid og deltakelse på internasjonale konferanser.

„Vi trenger en ny levende økonomi som tjener menneskene og planeten“, sier Ibrahim Abouleish, WFC rådsmedlem og grunnlegger av den bærekraftige egyptiske virksomheten SEKEM.

„Banker som har fått krisehjelp, skulle bli tvunget til å finansiere bærekraftige grønne prosjekter,“ sier von Uexküll, en av initiativtakerne til WFC. „For å gjenopplive økonomiene fra bunnen og opp, burde bruken av lokal og regional valuta bli oppmuntret, og forholdene burde legges til rette for kooperative og arbeidereide bedrifter.“

WFC ble startet av Jakob von Uexküll, innstifteren av den „alternative Nobelprisen“, og byøkologen Herbert Girardet. Rådet har 50 medlemmer fra hele verden. De arbeider for å spre informasjon til beslutningstakere innen politikk og organisjoner om effektive løsninger ("best practice") for å takle miljøutfordringene og andre forhold som er til hinder for en bærekraftig framtid. De mener at både internasjonale avtaler, regionale avtaler og nasjonal lovgivning må virke sammen for å oppnå resultater.

Kilde: World Future Council Fact Sheet 2, „Future Finance: Sharing Global Wealth“

Les mer: www.worldfuturecouncil.org

Globalisering som virker

Av Arne Øgaard

Den økonomiske globaliseringen har spredt seg langt raskere enn den politiske. Dermed har vi fått nærmest lovløse tilstander i det økonomiske livet. Denne boka er skrevet før finanskrisen, men den gir god innsikt i hvorfor den måtte komme.

Professor Joseph E. Stiglitz er nobelprisvinner i økonomi, tidligere sjeføkonom i Verdensbanken og leder for president Clintons økonomiske råd. I sin lange karriere har han fulgt våkent med i mange lands utvikling og han har besøkt mennesker på landsbygda i Afrika, Asia og Sør-Amerika. Han er opptatt av økonomiens konkrete virkninger og ønsker å bidra til større rettferdighet.

I sine bøker formidler han en sjelden klar innsikt. Ofte når jeg omtaler en bok kan jeg trekke ut et hovedbudskap eller noe interessant informasjon som er verdt å bringe videre. I denne boka er det meste på de 314 sidene viktig for alle som ønsker å forstå mer av hva som foregår i verden. Jeg vil her bare peke på noen hovedtemaer:

Hvordan er fattigdomsutviklingen i verden? Hvem blir rikere og hvem blir fattigere? Hvordan kan de rike fremdeles berike seg på de fattiges bekostning? Hva innebar de ulike handelsavtalene og hvorfor har de så vanskelig for å bli enige? Hva innebar Kyotoavtalen og hvordan har dens oppfølging vært? Når er toll gunstig og når er den det ikke?

Stiglitz gir en grundig diskusjon av hvordan opphavsrett kan fungere både positivt og negativt. Han belyser hvorfor land som er rike på råvarer forblir fattige (paradox of plenty). Stor gjeld er et hinder for utviklingen i mange land. Men hvorfor skal de slite med denne gjelden hvis den ble lurt på dem av aggressive 'låneselgere' eller hvis en despotisk diktator tok opp dette lånet og sløste pengene vekk? Vi ser i dag

at mange land kjøper opp store mengder dollar for å ha reserver, men hvilken virkning har dette på den globale økonomien?

Spørsmålene er mange. Etter å ha belyst de ulike utfordringene kommer Stiglitz med konkrete løsningsforslag. Han er spesielt opptatt av at vi må få globale rettsordninger som har mer fokus på rettferdighet enn på å tilrettelegge for en fri markedsøkonomi. I disse ordningene må de små og fattige landenes innflytelse bli en helt annen enn i dag. Stiglitz er selvsagt ikke noe orakel som kan løse et hvert problem, men hans innspill bør kunne føre globaliseringspolitikken et godt stykke framover.

Joseph E. Stiglitz
Globalisering som virker
Pax, Oslo 2008

Finanskrisens mange årsaker

Nå kommer bøkene om finanskrisen, men kan de forhindre at det oppstår en ny?

Av Arne Øgaard

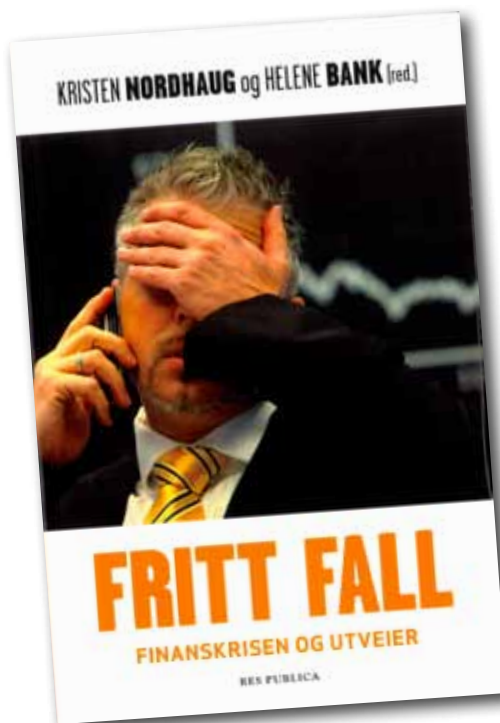
Det finnes mange forklaringer på den pågående finanskrisen. Underskuddet i USA's handelsbalanse, en løpsk finansøkonomi, 'pakker' med en tvilsom blanding av gode og råtne lån, utstrakt bruk av 'skatteparadiser' osv. Disse og mange flere momenter er belyst i boka *Fritt fall – finanskrisen og utveier*, utgitt av Res Publica i samarbeid med Attac Norge. Res Publica er en tenketank som består av forskere, politikere og representanter fra organisasjons- og næringsliv som ønsker debatt om Norges veivalg, særlig knyttet til verdiskaping, fordeling og sikkerhet. Medlemmene av Res Publica deler et positivt syn på den norske samfunnsmodellen, og en kritisk grunnholdning til mange av dagens nyliberale politiske 'sannheter'.

Fritt Fall er en artikkelsamling redigert av Helene Bank og Kristen Nordhaug. Samlingen har en del gjentakelser og er av noe ujevn kvalitet, men Bent Sofus Tranøy gir en klar og innsiktsfull innføring i problematikken. Erik Reinert skriver oversiktlig om finanskriser i historien. Erik Reinert har lenge vært en ivrig forkjemper for bevisstgjøring av forskjellen på finans- og realøkonomi. Marius Jøntvedt analyserer Terraskandalen hvor åtte norske kommuner fikk enorme tap etter å ha blitt lurt med på investeringer de ikke forstod noe av. Her viser han i hvor stor grad den norske økonomien til nå har vært bygget på en nesten blind tillit. Rune Skarstein gir ganske gode forklaringer på begreper som kredittderivater, hedgefond, private aksjefond og statsfond. Det er selvsagt også mye økonomi å lære av de andre artiklene både om det norske oljefondet og om rentesrentens forbannelser. Noen av artiklene er så tette med tanker og med så få eksempler at de blir lite opplysende. Frøydis B. Olaussens og Sigrid K. Jacobsens artikkel om skatteparadiser er derimot så godt skrevet at de fleste vil ha utbytte av å lese den. Artikkelen om kapitalstyring er derimot et eksempel på hvordan et enkelt og vesentlig budskap kan fremstilles slik at det blir nesten uttilgjengelig.

Som svært mange andre bøker gir denne boken en oversiktlig innføring i problemene, men drøfter i liten grad mulig utviklingsveier for en ny økonomi. Bakerst i boka står imidlertid Attacs erklæring om finanskrise og demokratiske alternativer. I korthet går dette ut på at vi

skal beholde den samme økonomien som vi har i dag, men at den må styres bedre. Vi må få en internasjonal kontroll på FN-nivå, og også i EU trengs det et reguleringsystem for finansielle forhold. Spekulantene må stilles økonomisk til ansvar. Gjennom skatter og avgifter på finansinntekter kan en dempe finansøkonomiens dominans over realøkonomien og bygge opp fond som kan avhjelpe når noe går galt. Vi trenger lover mot tvilsomme spekulasjoner og skatteparadiser. Mange innser nå at vi trenger tiltak som går i denne retningen, men det

er et spørsmål om det vil være nok til å oppnå en mer stabil økonomi med rettferdig fordeling og en forsvarlig belastning av den økologiske balansen.

Fritt Fall
Finanskrisen og utveier
Kristen Nordhaug og Helene Bank (red)
Res Publica 2009

Global vekst – globale kriser

Med finanskrisen, klimakrisen, matvarekrisen og alle de andre krisene, har vi et behov for å forstå sammenhengene. Forfatteren og journalisten Knud Vilby gir sitt bidrag i boken „Global vekst – globale kriser“, hvor han ser både World Trade Organization (WTO) og det internasjonale sivile samfunnet som en del av løsningen.

Av Niels Johan Jubl-Nielsen, spesialrådgiver, cand.scient.adm.

Knud Vilbys bok om global forståelse har i flere år vært i handelen i Norge og Sverige. Nå er den kommet på dansk med en oppdatering som tar for seg finans- og klimakrisen. Med krisen som bakgrunn tematiserer Vilby gjennom tyve kapitler global vekst, dens kompleksitet og dens konsekvens i globale kriser. Historisk dekkes perioden fra annen verdenskrig til murens fall og frem til finanskrisen høsten 2008 og etableringen av det håpet som ligger i valget av Obama til president i USA.

Boken til Knud Vilby favner bredere enn de fleste andre av bøkene med kriser og klima som tema, som har kommet ut på dansk de siste årene. Derfor vil boken kunne tilfredsstille lesere som søker en større sammenheng – men også en mer kompleks forståelsesramme. Ikke minst vil boken helt sikkert bli å finne på bordet hos de mange som ønsker å gjøre en annen verden mulig.

Ett av Vilbys poeng er at en global forståelse av menneskehetens store felles utfordringer krever en forståelse av helheten. Det er nødvendig med et paradigmeskifte i den menneskelige bevisstheten. Obamas „change“ er ikke nok. Vi må gå mer fundamentalt til verks.

Vilby overskuer de mange innbyrdes avhengige krisene. Fortellingen om verdensutviklingen etter annen verdenskrig gjør helt nødvendige opphold ved varsel-signalerne som kom med Roma-klubbens „Grenser for vekst“ i 1974, Brundtland-rapporten i 1987, Rio-konferansen i 1992 og demonstrasjonene i Seattle i 1999 i forbindelse med WTO-forhandlingene.

Tilsvarende setter Vilby spørsmålsteget ved utviklingsmodellen som Verdensbanken og Det Internasjonale Pengefondet presset de tidligere koloniene inn i da de skulle stå på egne ben. Grådigheten og hykleriet i den vestlige verdens globale ansvarlighet henges ut gjennom beskrivelsen av EU's og USA's landbrukspolitikk.

Aktuelle temaer som biobrensel, befolkningsproblemet, den grønne markedsøkonomien, de økonomiske partnerskapsavtaler (EPA) og nyliberalismens bidrag til fremvekst av finanskriser behandles i boken og gjør den også velegnet som oppslagsbok.

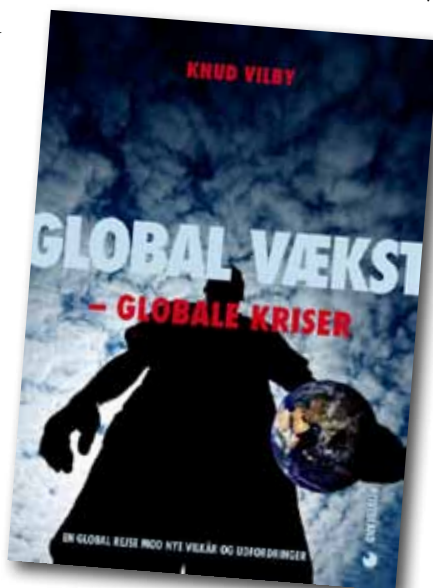
I et avsluttende avsnitt om fremtiden identifiserer

Vilby en rekke utviklingstrekk som gir håp. Det dreier seg om prosessen mot utviklingen av et globalt sivilsamfunn, utviklingen av en kosmopolitisk forståelse av global bærekraftig ansvarlighet, demokrati- og menneskerettigheter, lokale alternativ, en progressiv forbrukerbevegelse, kultur- og religionsdialog samt et nytt samspill mellom det globale og det lokale.

Vilby peker på mulighetene som kan ligge i utviklingen av Verdenshandelsorganisasjonen WTO. En organisasjon som har beveget seg ut i en dyp krise som startet i Seattle i 1999 og som slo ut i lys lue ved WTO-forhandlingene i Cancun i 2003. Her manifesterte det seg en allianse mellom en lang rekke utviklingsland og det globale sivilsamfunnet som blokkerte for

ensidige avtaler om uregulert handel og markedsadgang for de utviklede landene.

Som leser kunne man muligens ha ønsket seg en utdypning av perspektivet på en allianse mellom det globale sivilsamfunnet og grupper av utviklingsland. Og samtidig håpe på at dette kunne utdypes og befestes når studiene i bl.a Vilbys bok skal følges opp av handling.

Knud Vilby: Global vækst – globale kriser, En global rejse mod nye vilkår og udfordringer. Forlaget Hovedland, 350 sider. DKK 299,-

Tregrening fortsatt aktuelt

„Hvorfor er ånds- og kulturlivet avmektig? Fordi det må bli avmektig når staten bestemmer normene for oppdragelse og undervisning. Ånden kan bare erobre den makt som tilkommer den når den kan følge sine egne mål i full frihet.“

Av Arne Øgaard

Sitatet over hentet fra boken „Tregreningen“ som er en ny oversettelse av Rudolf Steiners ”Kjernepunktene i det sosiale spørsmål”. En bok som ble solgt i over 80.000 eksemplarer da den kom ut i 1919.

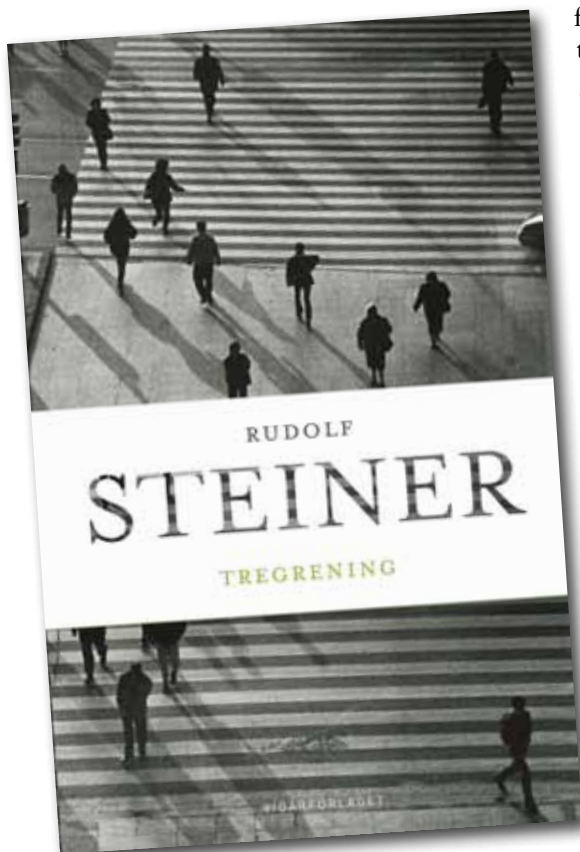
Analyser av den pågående finanskrisen viser at en av de viktigste utløsningsfaktorene var grådigheten i finansnæringen. Rudolf Steiner påpekte at lignende katastrofer ikke kunne unngås hvis drivkraften i næringslivet var grådighet. En positiv samfunnsutvikling kan bare oppnås der drivkraften er skaperglede og opplevelse av mening. Skal dette imidlertid bli mulig, må det legges et grunnlag i et nytt skolesystem.

Vår politiske hverdag og historie er preget av polariteten mellom frihet og likhet. Noen trodde inntil nylig at frihet til næringslivet ville løse alle problemer, mens andre har hatt tro på en sterk stat som kunne skape likhet. I det sosialdemokratiske Norge har vi funnet en slags middelvei som har forhindret de store sosiale problemene, men vi har gjort oss avhengige av et forbruk som ligger langt over bærekraftig, og vårt kulturliv kan neppe kalles kreativt og nytenkende.

Rudolf Steiner arbeidet in-

tenst for både frihet, likhet og brorskap og han plasserte dem i hvert sitt samfunnsområde. Frihet i ånds- eller kulturlivet, likhet i rettslivet og brorskap i næringslivet. Dette kalles på norsk for tregrening. Han ønsket ikke å gi oppskrifter eller utarbeide noen ideologi, men å stimulere til en ny måte å tenke på.

Peter Normann Waage gir et glimrende overblikk over tregreningstenkningen i bokens etterord. I forordet skriver Rudolf Steiner at vi for å løse de sosiale spørsmålene trenger en tenkning som i større grad er knyttet til virkeligheten. Han gjør noen forsøk på dette i forhold til situasjonen i Tyskland på begynnelsen av 1900-tallet. Noen av disse tankene er i stor grad knyttet til historiske forhold. Andre peker fremover også i dag. Men uansett hva vi måtte få ut av Steiners tanker, er de ikke ment å fungere som noen ideologi, kun som en stimulan til vår egen tenkning.

Rudolf Steiner
Tregreningen
Vidarforlaget 2008

Økobaby – Gi barnet ditt en grønn start på livet

Av *Jannike Østervold*

„Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre litt!“ er slagordet til organisasjonen Grønn Hverdag, som har jobbet med miljøspørsmål i over 15 år. Nå har de kommet med en bok som er full av gode ideer og stoff til ettertanke for den som er gravid eller har små barn. Mange av rådene sparer både penger og miljø. Hovedbudskapet er at vi bør arve og låne mer, kjøpe mindre og unngå skadelige kjemikalier.

I kapittelet om graviditet og amming får du blant annet råd om stoffer som bør unngås under graviditeten. Noe av det smarteste man kan gjøre både for helse, miljø og lommebok er å låne eller arve mammatøy og barnetøy. Da unngår du skadelige kjemikalierester i tekstilene og du sparer miljøet.

I kapittelet om klær og utstyr er det et klart budskap om å ikke kjøpe for mye, før du vet hva du trenger – snakk med noen som har erfaring før du gjør innkjøp til babyen. Tøybleier anbefales fremfor engangsbleier, det

gir omtrent halve kostnaden. Om man lar dem gå i arv, blir miljøregnestykket enda gunstigere.

Her er også råd for å få et godt inneklima: Sats på kjemikaliefri rengjøring med mikrofiber og skru ned varmen til 20–22 grader. Og unngå å male barnerommet like før barnet kommer hjem!

Videre er det råd om lek og leketøy, mat, bolig og transport, oversikt over miljømerker og nyttige adresser.

Boken er perfekt lesestoff for førstegangsforeldre. En del av rådene kan synes selvsagte og innlysende for den som har hatt små barn selv, men også den som har barn fra før kan finne gode tips her, for eksempel informasjon om skadelige kjemikalier i kosmetikk og pleieprodukter.

Økobaby
Noras Ark 2008
ISBN:978-82-7979-058-7

365 miljøtips

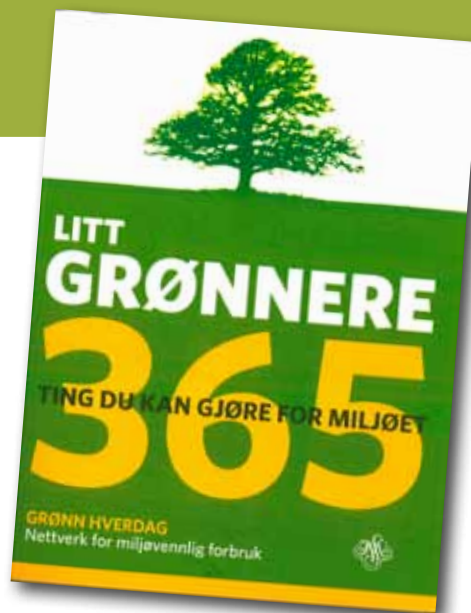
Grønn Hverdag har også utgitt boken „Litt grønnere, 365 ting du kan gjøre for miljøet“, en samling av gode tips til å forandre på små ting i hverdagen, som kan være med på å redusere utslippene av klimagasser, begrense avfallsmengden, redusere utslipp av farlige stoffer og mye mer. I kapittelet om energisparing kan trolig de fleste av oss kan ha noe å hente. Som smaksprøve får du her et par utvalgte tips om hvordan du kan spare energi ved riktig bruk av kjøleskap:

- *Tim frysevarer i kjøleskapet. Kulden fra 1 kg kjøtt tilsvarer omtrent en times strømforbruk.*
- *Husk å avise kjøleskapet regelmessig. Et fem millimeter tykt islag øker energiforbruket med 30 prosent.*

Hvis mange nok endrer de daglige vanene bare litt, kan det få stor effekt.

En honnør til Grønn Hverdag for å gjøre det overkommelig for alle å bidra til et bedre miljø.

Les mer om Grønn Hverdag på www.grønnhverdag.no

Litt grønnere, 365 ting du kan gjøre for miljøet
J.M.Stenersens forlag AS
ISBN 978-82-7201-441-3

Staten kan ikke vedta kvalitet!

Enkeltmenneskers initiativ er fellesskapets viktigste ressurs.

Av Arne Øgaard

Politikerne overser i stor grad at det å tjene penger ikke er det eneste som motiverer menneskers arbeidsinnsats. Hverdagen er full av eksempler på folk som arbeider frivillig som idrettstrenerne, korpsledere og natteravnere. Vi finner dem i kulturlivet, i omsorgsarbeid og i politiske og andre organisasjoner. Men mange henter også sin lønnsinntekt fra en virksomhet de opplever som meningsfull, selv om de kunne tjent mye mer i en annen bransje. Dette er mennesker som prioriterer et meningsfylt arbeid hvor det er mulig å ta en stor grad av medansvar, og de er skeptiske til at staten kan skape et godt samfunn.

Vi trenger selvsagt en stat som gjennom sin lovgiving kan skape fornuftige 'kjøreregler'. Men staten kan ikke vedta at helsearbeiderne skal bli mer omsorgsfulle, at kulturarbeiderne skal bli mer kreative eller at lærerne skal bli mer innsiktsfulle. Staten kan legge forhold til rette gjennom sine bevilgninger, men et kvalitativt bedre samfunn får vi bare hvis det lever et indre engasjement i de arbeidende menneskene. I dag har mange på eget initiativ startet opp omfattende arbeid innen omsorg, rusbekjempelse, kulturliv, barnehager og skoler.

Et skoleeksempel

Steinerskolene er et eksempel, de drives av mennesker som mener at de har noe å tilføre samfunnet. I de første årene arbeidet lærerne nesten uten lønn, men etter hvert innså staten betydningen av denne pedagogikken og ga den støtte.

I Norge får Steinerskolene dekket en betydelig del av driftsutgiftene og er underlagt streng statlig kontroll. Full dekning av utgiftene ville fjernet skolepengene og gjort dette til et tilbud for absolutt alle som ville. Men Steinerskolene kan aldri bli statlige skoler. Norske politikere uansett partifarge har hatt en tendens til å tro at

skolen kan skapes fra departements- eller direktoratskontorene. Omfattende utredninger har ført til storslåtte reformer som ganske snart viste seg å ikke være så storslåtte, slik at de måtte erstattes av nye reformer. Dette har gitt arbeid til et voksende byråkrati, mens lærerne må tilpasse seg endringer som de ofte opplever som negative.

Et grunnleggende prinsipp i steinerpedagogikken er fritt åndsliv, det vil si at staten ikke skal gripe detaljert inn i utformingen av undervisningen. Det er lærerne som står i den daglige undervisningssituasjonen som ser best hvordan en kan løse de pedagogiske utfordringene.

Staten kan selvsagt stille overordnede krav, men en god skole kan bare skapes innenifra av kunnskapsrike og engasjerte medarbeidere. At de ulike skolene løser utfordringene på ulike måter vil skape et mangfold hvor skolene kan inspirere hverandre til videre utvikling.

Vår største ressurs

Enkeltmenneskers skapende impulser er vårt samfunns største ressurs. Finanskrisen viste hvordan det kan gå hvis disse impulsene kun blir brukt til å oppnå maksimal avkastning. Hvis den statlige styringen blir for sterk, vet vi fra de tidligere østblokklandene hvordan alt initiativ kan lammes. I Norge er det en viss balanse, men skal utviklingen gå videre trenger vi større frirom for mennesker som har ideer og engasjement og som vil ta ansvar. Disse menneskene må få slippe frem uten å bli presset av avkastningssultne investorer. Det må stilles kapital til rådighet gjennom gaver og rimelige lån. Staten kan også friggi deler av sin virksomhet til initiativgrupper som vil ta ansvar for en bestemt tidsperiode.

Bil fra Isandi

Vinn 1.000 kr for ditt miljøtips

Merkur og Cultura Bank utfordrer deg til å sende inn ditt beste gjenbruks- eller miljøtips. Vi er spente på hva du kan finne på med den tomme hermetikkboksen, den utslitte gensereren, de kalde potetene fra i går, det gamle bildekket, datakablene eller annet som er reddet fra søpekassen.

Send noen ord og et bilde til oss innen 15. august. Beste tips blir belønnet med 1.000 kroner.

Norske lesere kan sende forslag til cultura@cultura.no

Danske forslag sendes til platz@merkurbank.dk

ISSN 1399-7734/
Online: ISSN 1901-2020

Pengevirke 2-2009
Utgis av

MERKUR
Den Almennyttige Andelskasse
www.merkurbank.dk

Cultura Sparebank
Et etisk alternativ
www.cultura.no

Redaksjon
Henrik Platz (ansvarlig i Danmark)
platz@merkurbank.dk

Arne Øgaard (ansvarlig i Norge)
arne.oegaard@steinerskolen.no

Jannike Østervold (sekr.)
jannikeo@cultura.no

Redaksjonell konsulent
Gert Träger (Kragelund Kommunikation A/S)

Layout
Kragelund Kommunikation A/S

Øversettelse
Trude Holthe Møll (Communicator)

Bladet kommer utt
Fire gange om året. Neste gang oktober 2009

Opplag
12.000

Frist
Bidrag til neste utgave kan mailes til
Pengevirke senest 12. august 2009

Tema neste gang
Innovasjon, utvikling, gavepenger, fri forskning

Trykk
Scanprint A/S

Forside
Bofellesskapet Hertha
Foto: Henrik Platz

Holdninger og synspunkter, der kommer til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg, er forfatterene selv ansvarlige for. De er således ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens synspunkter.

Pengevirke er trykt på RePrint papir, fremstilt av 50% resirkulerte fibre og 50% cellulosefibre. Papiret er Svane- og FSC merket.

B-Economique

RETURADRESSE

Cultura Bank

Postboks 6800 St. Olavs plass

N-0130 Oslo

NORGE

P.P.

Gjør 2 bra ting
på en gang!

1. SPAR PENGER
2. STØTT REDD BARNA

Redd Barna

Med en Redd Barna-konto i Cultura Bank kan du spare penger og samtidig støtte Redd Barna.

Ring 22 99 51 99 for mer informasjon eller se:
reddbarna.culturabank.no

Et etisk alternativ

**CULTURA
BANK**